

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Fakulta humanitních studií

Vánoce v cizině: jihokorejští migranti v ČR

Bakalářská práce

Vedoucí práce:
PhDr. Dana Bittnerová, CSc.

Autor:
Petra Kymličková

Praha 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval/a samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 7. května 2019

.....

Podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Daně Bittnerové, Csc. za cenné připomínky, rady a čas, který mi věnovala při vedení této práce. Dále bych ráda poděkovala své rodině za podporu, a v neposlední řadě také svým přátelům z Jižní Koreje za to, že mi umožnili nahlédnout do jejich způsobu života.

Obsah

1. Úvod.....	7
---------------------	----------

2. Teoretická část.....	9
2.1 Transnacionální migrace.....	9
2.2 Rituál v souvislosti s transnacionální migrací.....	14
2.2.1 Vývoj konceptu rituálu.....	14
2.2.2 Rituál a transnacionalismus.....	15
2.3 Vánoce jako zkoumaný rituál.....	17
2.3.1 Vznik křesťanských Vánoc a jejich vývoj.....	17
2.3.1.1 Charakteristika Vánoc.....	17
2.3.1.2 Kořeny Vánoc.....	17
2.3.1.3 Čtyři roviny moderních Vánoc.....	19
2.3.2 Shrnutí.....	21
2.4 Kontexty života migrantů z Jižní Koreje.....	22
2.4.1 Obecné informace a realie Jižní Koreje.....	22
2.4.2 Jazyk a genealogická charakteristika korejského jazyka.....	22
2.4.3 Vývoj náboženství v Koreji s důrazem na křesťanství.....	23
2.4.4 Korejské národní svátky.....	25
2.4.5 Migranti z Jižní Koreje v České republice.....	26
2.4.5.1 První Korejec na českém území a jeho přínos.....	26
2.4.5.2 Jihokorejští migranti v ČR ve 21. století.....	27
2.4.5.3 Současná situace diaspory Jihokorejců v ČR.....	29
2.4.5.4 Korejská komunita a její vliv.....	29
3. Empirická část.....	31
3.1 Metodologie.....	31
3.2 Výzkumný problém a výzkumné otázky.....	31
3.3 Výzkumná strategie.....	31
3.4 Techniky sběru dat.....	32
3.5 Výběr vzorku.....	32
3.5.1 Představení informantů a jejich příběhy.....	33
3.5.1.1 MINHO.....	33
3.5.1.2 SUNGHOON.....	34
3.5.1.3 JISOO.....	34

3.5.1.4	YOUNGHO.....	34
3.5.1.5	NARA.....	35
3.5.1.6	DONGHYUN.....	35
3.5.1.7	KYUNGSOO.....	35
3.6	Analytické postupy.....	36
3.7	Hodnocení kvality výzkumu.....	37
3.8	Etické otázky.....	37
4.	Interpretace dat.....	39
4.1	Náboženská rovina.....	39
4.1.1	Vzpomínky na Vánoce v Jižní Koreji.....	39
4.1.2	Návštěva kostela v ČR.....	40
4.1.3	Současná náboženská praxe v zemi původu.....	42
4.2	Rodinná rovina.....	43
4.2.1	Rodinné vzpomínky.....	43
4.2.2	Kontakt s rodinou.....	44
4.2.3	Přátelé v Koreji.....	46
4.2.4	Přátelé v Čechách.....	47
4.2.5	Vánoční oslavy ve společnosti přátel.....	49
4.3	Národní rovina.....	50
4.3.1	Vzpomínky na korejské Vánoce.....	50
4.3.2	Současné Vánoce v Koreji jako svátek mladých lidí.....	51
4.3.3	Vánoce pokorejsku v Čechách.....	52
4.3.4	Jídlo.....	52
4.3.5	Vnímání českých Vánoc očima jihokorejských migrantů.....	53
4.4	Komerční rovina.....	56
4.4.1	Vzpomínky na Koreu.....	56
4.4.2	Nakupování.....	56
4.4.3	Dárky.....	57
4.4.4	Současný význam Vánoc.....	59
5.	Závěr.....	62
	Seznam literatury.....	64

1. ÚVOD

Téma bakalářské práce jsem se rozhodla věnovat jedné z mnoha skupin migrantů žijících na území České republiky, a to migrantům z Jižní Koreje. Důvodů pro zvolení právě tohoto tématu je opravdu mnoho, ale dovolím si zde pár z nich vyjmenovat. Prvním je můj dlouhodobý zájem o oblast východní Asie, konkrétně o Korejský poloostrov, který mě před lety uchvátil svou bohatou historií a zcela ojedinělou kulturou. Má zvědavost vedla až ke studiu korejského jazyka, což mi v přípravě bakalářské práce pomohlo zejména při sběru a zpracovávání dat a při vedení rozhovorů s rodilými mluvčími. Dalším (a zřejmě rozhodujícím) důvodem pro vypracování této práce je můj častý kontakt se samotnými Jihokorejci žijícími v České republice. S jihokorejskou komunitou totiž udržuji již po několik let velmi úzké vztahy. I navzdory častému kontaktu s jihokorejskou komunitou jsem se však chtěla dozvědět více o jejím způsobu života v České republice, která se od Jižní Koreje v mnoha aspektech bezesporu liší. Vzhledem k tomu, že jsem se nikde v odborné literatuře o jihokorejské komunitě žijící v České republice nedočetla, jak slaví tak významný svátek jako Vánoce, rozhodla jsem se tohoto tématu chopit sama, se supervizí vedoucí bakalářské práce, PhDr. Dany Bittnerové, CSc.

Cílem této bakalářské práce je popsat svět migrantů z Jižní Koreje a přiblížit čtenářům jejich život v České republice, na pozadí tak velkého svátku jakými jsou Vánoce. Budu se zajímat o to, jak slavili Vánoce v zemi svého původu a především jak je tomu nyní, v zemi nové. Dále mě bude zajímat, jak se vyrovnávají s odlukou od svého domova a rodiny, popř. jaké s ní udržují vazby. Součástí výzkumu je také zjistit, jak jihokorejští migranti pohlížejí na samotné české tradice, kterými jsou konkrétně v této práci oslavy Vánoc.

Bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a část empirickou. Teoretická část si klade za cíl seznámit čtenáře se základními pilíři této práce. První podkapitola se věnuje transnacionalismu a transnacionální migraci, kde jsem se využitím tezí a přístupů několika autorů snažila vyložit základní koncepce a pohledy na danou problematiku. Druhá podkapitola je zaměřena na rituál a jeho význam v rámci transnacionální migrace. Rituál nejprve analyzuji na základě několika pojetí různých autorů, přičemž jej aplikuji v kontextu transnacionalismu i s konkrétními případy. Třetí podkapitola je již zaměřena na konkrétní rituál Vánoc. Zde se zabývám nejen historickými kořeny Vánoc, ale také jejich jednotlivými aspekty, konkrétně národními, náboženskými, rodinnými a komerčními.

Poslední podkapitola teoretické části je věnována samotným migrantům z Jižní Koreje. Na základě odborné literatury a dostupných dat se snažím čtenáři přiblížit jak zemi

původu, tak i specifika relevantní pro tuto práci, jako například vývoj křesťanského náboženství v Jižní Koreji nebo nejvýznamnější korejské svátky. Součástí podkapitoly je také pojednání o jihokorejských migrantech na území České republiky. V této části jsem mimo literaturu také čerpala z informací, které mi poskytli přímo členové korejské komunity.

Empirická část je nejprve věnována použité metodologii, kde popisují proces výzkumu počínaje námětem, přes vytváření výzkumných otázek a hledání vhodného výzkumného vzorku až po formulaci hypotéz. Následuje vlastní realizace výzkumu a interpretace rozhovorů s jihokorejskými migranty. Výsledky výzkumu jsou pak shrnuty v závěru práce.

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Transnacionální migrace

Celý koncept transnacionální migrace a transnacionalismu vznikl v devadesátých letech dvacátého století, kdy se pozornost antropologů a sociologů začala upínat na vznik nové formy mezinárodní migrace, kterou pojmenovali jako transnacionální migrace.

„Transnacionální migrace se stala centrálním pojmem teorií, podle kterých je novým trendem soudobých procesů migrace vznik transnacionálních sociálních polí propojujících původní a nová místa pobytu přistěhovalců. Proti předpokladům státního myšlení transmigranti – tj. přistěhovalci participující v procesu transnacionální migrace – nerezignují na udržování sociálních vztahů propojujících je s místem původu a nevzdávají se svých původních identit. Tyto vzorce jednání nemusí být nicméně nutně formou rezistence vůči asimilačním tlakům. Teorie transnacionální migrace se nevyčerpávají interpretací udržování přeshraničních sociálních vztahů přistěhovalců s jejich domovem.“ (Szaló, 2007, s. 7).

Jako první explicitně použil pojem „*transnacionalismus*“ v rámci sociální teorie sociolog Frederic Wakeman v článku uveřejněném v časopise *Items*. Transnacionalismus zde popsal v souvislosti s „*na dálku propojenými jednotkami*“ (Wakeman, 1988, s.86).

Záhy začala být pozornost odborníků zaměřována i na studium transnacionálních migrantů a na jejich život *mezi*¹, tedy na jejich pohyb mezi cizinou a domovinou. Werbner definuje transmigranta jako „*někoho, kdo se neustále vrací tam a zpátky mezi Západem a zbytkem*“² (Werbner 2004, s. 896 in Henig, 2009, s.176).

Ještě před samotným vznikem teorií transnacionální migrace vycházely tradiční migrační teorie z předpokladu, že migranti poté, co opustí svou zemi původu, již nebudou udržovat žádný kontakt se svou domovinou a zapojí se do přijímající společnosti. Proto bylo v průběhu dvacátého století na přistěhovalce v rámci národních států pohlíženo jako na cizince a jejich příjezd do nového prostředí byl poznamenán řadou problémů, mezi něž patřila např. složitá definice migrantů z perspektivy obyvatel, a to zejména co se týče státních úřadů přijímající země (Szaló, 2007).

Současná podoba migrace je však charakterizována právě tím, co dnes známe jako transnacionalismus či transnacionální migraci. Migranti, přestože opustí svůj domov, i nadále udržují vazby na svou zemi původu. S takovou změnou ve vnímání migrace souvisí globalizace, která je její klíčovou součástí (Glick Schiller, Basch, Szanton Blanc, 1994).

¹ *in between*

² „*a migrant who moves back and forth between the West and the Rest*“

Henig je toho názoru, že právě globalizace rýsuje spojnice mezi různě vzdálenými místy. „*Prostřednictvím těchto vazeb proudí mezi geografickými místy rozptýlenými po glóbu komodity, dary, manželé i manželky, myšlenky a symboly. Toto proudění celkově vytváří signifikantní sociální mikrosvěty, v nichž se daní jedinci angažují. Geografické hranice a vzdálenosti jsou v těchto mikrosvětích stírány prostřednictvím rozvoje technologií i zmasověním mezinárodní přepravy. Klíčovou roli však představuje rovina imaginace: schopnost představovat si své přináležení k partikulárním deterritorializovaným sociálním mikrosvětům.*“ (Henig, 2009, s. 176).

Na případ, kdy prostřednictvím vzájemných vazeb mezi transnacionálním migrantem a jeho místem původu proudí předměty hmotné i nehmotné povahy, je možné narazit v práci Rogera Rouseho, který zkoumal Mexičany z Aquililly, malého horského městečka v mexickém státě Michoacán, kteří od osmdesátých let minulého století emigrovali do Spojených států amerických jako námezdní dělníci. Místní ekonomika se tak postupně stávala čím dál více závislou na příjmech těchto migrantů a každá rodina měla alespoň jednoho člena pracujícího v USA. V průběhu let si tito migranti z Aquililly vytvořili vlastní komunitu v Redwood City v Kalifornii, kde se malá část usadila natrvalo, většina se však po pár týdnech či měsících vrátila zpět, a pokud se pobyt v USA protáhl, do své domoviny se pravidelně vracela a udržovala s ní silnou vazbu. Rouse tímto dochází k závěru, že teritoriální hranice místních či národních sociálních prostorů se již nepřekrývají s hranicemi určitého společenství a určité kultury (Rouse, 1992 in Szaló, 2007).

To Hannerz popisuje globální svět jako svět různých společností, které se navzájem ovlivňují, a to i navzdory velkým vzdálenostem. Z toho vyplývá, že hranicemi určený národní stát nelze v rámci globalizovaného světa chápat jako izolovanou jednotku (Hannerz, 1996, s. 44-55).

Transnacionální přístup k migraci tedy mění pohled na migranta. Ten již není v procesu migrace a postmigračních procesů pasivním, ale aktivním aktérem. Gardner, která zkoumala migraci obyvatel z oblasti Sylhet v Bangladéši do Velké Británie, na základě toho vytvořila teorii, podle níž přistěhovalci ze Sylhetu nepodléhají vnějším tlakům, nýbrž jsou považováni za aktivně jednající agenty.³ A právě tato aktivní povaha migrantů vysvětluje formování lokálních vzorců migrace ve vztahu k jejich sociálním sítím, příbuzenským vztahům a cestám mimo domovinu (Gardner, 1993 in Szaló, 2007).

Etnografický popis místních kulturních vzorců a forem porozumění umožnil Gardner zaujmout kritické stanovisko vůči obecným teoriím globalizace, které s sebou

³ *active agents*

nesou představu kulturní výměny mezi místy a situováním se do dvou či více míst (Gardner, 1993 in Szaló, 2007, s. 26).

Szaló komentuje tyto poznatky následovně: „*Třebaže studie Katy Gardner zůstává v zajetí etnicko-kulturní praxe zobrazování odlišností, stává se z hlediska genealogie teorií transnacionální migrace zajímavou tím, že jsou v ní patrné prvky opouštění představy jednoznačné teritorializace domova.*“ (Szaló, 2007, s. 28).

Szaló říká, že již ona imaginace přináležení je zároveň provázána s udržováním praktik v oblasti ekonomických, politických a kulturních vazeb. Jsou to právě ony praktiky, které kromě imaginace udržují vazbu na zemi původu a podporují imaginaci: „*Když migrující překračují státní hranice, nezanechávají za sebou svůj původní domov úplně. Spíše naopak, vytvářejí a udržují příhraniční ekonomické, politické a kulturní vazby, které propojují jejich původní a nové domovy*“ (Szaló, 2007, s. 25).

Dle názoru Glick Schiller a Basch je výchozím bodem transnacionální migrace samotná participace migranta na sociálních vztazích, které jednak přesahují stanovené hranice a jednak jsou součástí jeho každodenního života. Většina migrantů tak aktivně udržuje vazby se zemí svého původu, přestože žije v nové zemi (Glick Schiller, Basch, 1995). Z toho vyplývá, že si transnacionální migranti vytvářejí dva domovy, jejíž vazby, které překračují hranice států, ovlivňují život migrantů (Szaló, 2007).

Pojem slova *domov* má v rámci transnacionální migrace dvoudimenzionální charakter. Na jedné straně můžeme domov definovat jako fyzicky ohraničený prostor, ovšem na druhé straně bychom v souvislosti s migrací měli domov vnímat spíše jako místo původu, tedy místo, kam se člověk může vrátit (Birdwell-Pheasant, Lawrence-Zuniga, 1999).

V tradičnějším pojetí Douglas označuje domovem určitý druh prostoru⁴, tedy místo, které lze s jistotou lokalizovat. Toto místo má jak prostorovou, tak i časovou strukturu (Douglas, 1991, s. 289). Fyzickou vlastnost domova dále vhodně komentuje sociální antropoložka Elia Petridou, která říká, že v rámci transnacionalismu se definice domova jakožto fyzického prostoru jeví jako neobhajitelná. Z tohoto důvodu je proto nutné se raději zaměřit na dynamičnost procesu, ve kterém každodenní praxe činí domov významným pro ty, kdo jej obývají. Na základě těchto poznatků tak Petridou považuje domov za komplexní síť, která má schopnost zhmotňovat vzpomínky a současně umožňuje jeho obyvatelům dosáhnout pocitu historicity a identity (Petridou in Miller 2001, s. 87-88).

⁴ „*home is a kind of space*”

Transnacionální zkušenost mění vztah migranta i vůči samotnému národnímu státu. „V tomto smyslu jsou přistěhovalci, zakotvení ve svých místních i příhraničních sociálních sítích, výzvou pro soudobé státy nejenom z hlediska eroze jejich kulturní autority centrované kolem národní identity, ale také z důvodu proměny politické instituce občanství směřující k jeho deterritorializaci.“ (Szaló, 2007, s. 9). Z toho vyplývá, že dualitu překonává vytvoření dočasného domova - domova v cizině. Szaló uvádí, že v tomto kontextu lze domov chápat jako *sociální prostor*. Tento prostor je místem rozvoje sociálních vztahů a kulturních praktik, které lze znovuvytvořit pomocí přítomnosti lidí, kteří pocházejí ze stejné země jako samotný migrant (Szaló, 2007, s. 30).

A právě toto propojování země původu a nového místa pobytu migrantů je základním kamenem pro utváření transnacionálních sociálních polí. Jak Szaló konstatuje, transnacionální migranti netvoří uzavřené společnosti, ale naopak usilují o začlenění do nové země a zároveň si udržují vazby na zemi svého původu (Szaló, 2007).

Transnacionální sociální pole vzniká v procesu transnacionální migrace, proto se zaměřuje na působení transnacionálních vlivů a na formování a vyjadřování sociálních identit migrantů, které si sami vytvářejí. Zjednodušeně řečeno, v transnacionálních sociálních polích se soustřeďují především zvyklosti a jazyk z původní domoviny transnacionálních migrantů, ale vstupuje do nich i zkušenost získaná v průběhu migrace. Tato pole se pak rozprostírají napříč dvěma (nebo více) státy a přesahují tak i hranice kulturní, ekonomické a politické. Na vzniku a povaze transnacionálního sociálního pole se podílejí transnacionální sociální sítě. Ty jsou následně tvořeny sociálními vazbami, které migranti udržují se svou zemí původu (Szaló, 2007, s. 105).

Rozdíl mezi transnacionální sociální sítí a polem pak zdůrazňuje ve své knize Szaló. Ten tvrdí, že „*transnacionální sociální pole však nejsou na rozdíl od transnacionálních sociálních sítí obvykle konstituována na základě zkušenosti sdílené příslušnosti jejich účastníků. Sociálním tmelem dosud pojednávaných transnacionálních sociálních sítí je kromě sdílených zájmů vycházejících z procesů směny a komunikace obvykle smysl pro společnou příslušnost k původnímu domovu*“ (Szaló, 2007, s. 105).

Transnacionální sociální sítě bychom zjednodušeně mohli charakterizovat jako sociální, příbuzenské, osobní a ekonomické sítě transnacionálních migrantů a jejich rodin, které propojují jejich nový domov s domovem původním (Szaló, 2007, s. 109-113).

Z obou těchto předpokladů transnacionalismu pak u migrantů vzniká tzv. transnacionální identita. Tyto transnacionální identity jsou decentralizované. V rámci transnacionálních identit má migrant více než jeden domov, a tedy také více než jednu

identitu. Transnacionální migrant se tedy cítí *doma* jak ve své zemi původu, tak i v zemi, do které se přistěhoval, přičemž v obou případech pociťuje sounáležitost (Szaló, 2007).

Szaló uvádí, že zde hraje roli imaginace přináležení. Není postavena jen na pocitech, ale také je zároveň provázána s udržováním praktik v oblasti ekonomických, politických a kulturních vazeb. Jsou to právě ony praktiky, které kromě imaginace udržují vazbu na zemi původu a podporují imaginaci: *„Když migrující překračují státní hranice, nezanechávají za sebou svůj původní domov úplně. Spíše naopak, vytvářejí a udržují příhraniční ekonomické, politické a kulturní vazby, které propojují jejich původní a nové domovy.“* (Szaló, 2007, s. 25).

Transnacionální sociální pole jsou budována nejen skrze rodinné příslušníky, ale také přes ekonomiku, politiku, obchod nebo média (Basch, Glick Schiller, Szanton Blanc, 1994). Vertovec v rámci své práce cituje Fonera, který dodává, že zejména rodinné a příbuzenské vzorce se v rámci migrace mění. Tyto změny působí z obou stran, a to jak ze země původu prostřednictvím sociálního jednání a kulturních významů, tak i v cílové zemi, kde jsou ovlivněny sociálními, ekonomickými a kulturními změnami. V potaz ale musíme vzít také nová média a moderní informační technologie, které v současné době hrají v udržování transnacionálních sítí obrovskou roli (Vertovec, 2004).

Právě vybudované kontakty se zemí původu pobízejí migranty k udržování rodinných hodnot. Na druhou stranu však dávají nový rozměr dříve ustanoveným vzorcům. Foner vhodně poznamenává, že zejména vzpomínky spojené se zemí původu tvoří jakýsi filtr, skrze nějž migranti objevují nové zkušenosti a zážitky (Foner, 1997, s. 965).

2.2 Rituál v souvislosti s transnacionální migrací

S transnacionalismem se neoddělitelně pojí rituál. Rituál patří mezi klíčová témata antropologie, ale díky jeho versatilitě se s rituálem můžeme setkat také jiných oborech, jakými jsou např. sociologie, psychologie, historie či filosofie. To také znesnadňuje jeho jednoznačnou definici. Proto považuji za potřebné, aby se tato práce na počátku též krátce věnovala vývoji samotného konceptu rituálu, především z hlediska antropologického, a až poté se pozornost přesunula k jeho významu v rámci transnacionalismu a transnacionální migrace.

2.2.1 Vývoj konceptu rituálu

Rituál v antropologii hraje důležitou roli především ve vztahu k náboženství a mýtu. W.R. Smith například považuje rituál za principiální prvek náboženství, který sakralizuje komunitu a vytváří tak společenství solidarity, přičemž mýtus vzniká z rituálu a víra v něj je pro náboženství druhotná (Smith, 1894 in Šíma, 2017, s. 19). J.G. Frazer se zase domnívá, že rituál byl původní formou kulturního života a mýtus jeho odvozenou podobou (Frazer, 2007 in Šíma, 2017, s. 19). Propojení rituálu s mýtem v náboženství dále rozvíjela tzv. ritualistická škola (Šíma, 2017).

Na druhé straně fenomenologicky orientované přístupy odmítly pouhé zkoumání rituálu v rámci jeho historického vývoje a souvislosti s mýtem. Podle Eliadeho jsou rituály pouhým prostředkem ke znovuprožití mytických příběhů, které by dávaly smysl lidskému jednání. Z toho lze usoudit, že tento fenomenologický přístup klade větší důraz na obsah rituálu (mýtu), než na jeho provádění (Eliade, 1994 in Šíma, 2017, s. 20).

Své pojetí rituálu vysvětluje i Durkheim. Ten je toho názoru, že základem náboženského jednání je zajištění kolektivní existence skupiny jedinců, nikoliv individuální prožívání, a to jak rituálu nebo mýtu. Pro Durkheima jsou tak rituály a také slavnosti především prostředkem, pomocí něhož si společenství připomíná a utvrzuje svou příslušnost ke společné kolektivitě (Durkheim, 2002 in Šíma, 2017, s. 20).

Z Durkheimova přístupu vychází Gluckman, který je také přesvědčen, že jsou rituály postaveny na sociálních vztazích. Gluckman se však domnívá, že rituály jsou spíše obrazem stavu společnosti, tudíž tím, co ji spojuje a rozděluje (Gluckman, 1962 in Šíma, 2017, s. 21).

V rámci této práce se budu držet především Durkheimova konceptu rituálu, jakožto prostředku k připomínání a utvrzování příslušnosti společenství vůči společné kolektivitě.

2.2.2 Rituál a transnacionalismus

V kontextu k transnacionální migraci je nutné rituál chápat jako praktiku, která propojuje různé prostory a která umožňuje migrantům participovat na aktivitách v zemi původu a zároveň přenášet praktiky ze země původu do nových míst, a to v rovině praxí i imaginací. Odborníci na transnacionální migraci se zabývají rituálem z několika hledisek.

Leal uvažuje o rituálu jako o silné normě, která je v rámci migrace udržována. Ve spojení s migrací je rituál považován za sdílenou praktiku, jež evokuje vzpomínky na domov a současně vytváří nové kulturní formy. Leal tuto úvahu následně potvrzuje v rámci

své studie o oslavách *fiesta* Ducha svatého mezi malou oblastí Ribeiras na ostrově Pico poblíž Portugalska a americkým městem San Diego ve státě Kalifornie. Právě v San Diegu začaly počátkem třicátých let dvacátého století chodit první průvody připomínající si *fiesta*, kterých se účastnili migranti ze země původu, aby si tak připomněli domov. Postupem času byla *fiesta* obohacena o několik zcela nových prvků jakými jsou např. alegorické vozy nebo sochy svatých (Leal, 2017).

Z toho vyplývá, že rituál je zásadní jak pro zemi původu, tak i pro zemi cílovou, protože je považován za silnou normu, která je zde udržovaná. V rámci transnacionální migrace se předmětem zájmu v Evropě a Severní Americe stávají především rituály veřejné a náboženské povahy (Gardner, 2002).

Přemístění rituálu⁵ do diaspory není pouze otázkou procesů vytváření etnických hranic. Spíše by bylo možno rituál chápat jako ztělesněnou praxi či praktiku, která ovlivňuje kulturní obnovu a inovaci, propojuje minulost s přítomností a současně reorganizuje pocit domácí a osobní integrity (Johnson, Werbner, 2010).

Gardner zkoumá oslavy důležitých životních událostí jako je např. narození potomka, manželství nebo smrt. Považuje tedy rituál za soubor účelových a expresivních ceremonializovaných představení. Takové momenty nesou ve většině případů velkou symbolickou váhu. Studium těchto klíčových rituálů lidského života nám na jedné straně může hodně říci o zkušenostech transnacionálních migrantů, jelikož právě skrze rituál se vyjadřuje jejich identita, ale také interpersonální a intrapersonální konflikt (Gardner, 2002, s. 183).

Ve vztahu k integritě společnosti, resp. k udržování a redefinování sociálních vztahů a hodnot uvažuje Henig, který pojímá rituál jako účelovou performanci. Na rituály životního cyklu nahlíží ve dvou vzájemně provázaných rovinách: (1) rovině performativní; (2) rovině, na níž jsou vyjednávány odlišnosti a mocenské vztahy. Performance, tedy sociální konstrukce situace, umožňuje účastníkům rituálu zakoušet symbolické významy teď a tady, přičemž je kladen důraz na sociální aspekt. Právě na performativní rovině jsou významy rituálu nastolovány a/nebo (re)formulovány (Henig, 2009, s. 180).

Další interpretaci nabízí Baumann, pro něhož mohou rituály rovněž vypovídat o aspiracích směřujících ke kulturní změně (Baumann, 1992). To pak nevede nutně ke znovusjednocování lokálních komunit a rodin ani k ustavování transnacionálních sociálních polí (Henig, 2009).

⁵ ritual displacement /emplacement

Vynikající ilustraci této problematiky poskytují třeba svatby. Salih se zabývala transmigrantkami, které se rozhodly uspořádat svou svatbu tradičním způsobem v Maroku, tedy v zemi původu, k performanci. Následný zisk v podobě hierarchicky vyššího statusu si pak získaly prostřednictvím módního italského oblečení a šperků v kombinaci s „tradičním“ bílým hidžábem. Sociální konstrukce situace tak vedla k redefinování jednání, významů a symbolů tradiční místní svatby. Z tohoto příkladu je patrné, že transnacionální dělba rituálního prostoru ve spojení se samotným rituálem se tak stává místem střetu, přičemž dochází ke kompromisu ohledně lokálního řádu (Salih, 2002).

Podobně jako v případě transnacionální migrace i v rituálu hrají velkou roli hrají nová média, která umožňují participaci. K tomu, aby mohlo dojít ke kooperaci více lidí na určitém rituálu, je nezbytné si najít prostředky napříč časem a místem, a tím jsou právě nová média. Zillinger tento příklad popisuje na marockých rituálech financovaných migranty, kteří přispívají buďto finančním obnosem nebo zvířecí obětí, aby byli zbaveni nemoci, přestože se fyzicky rituálu neúčastní. Do rituálu jsou migranti zahrnuti prostřednictvím mobilních telefonů. Média a moderní technologie se tak stala nedílnou součástí každodenního života lidí a jejich způsobu prožívání specifických životních situací. Zároveň nová média opět mění praktiky spojené s realizací rituálu (Zillinger, 2014).

2.3 Vánoce jako zkoumaný rituál

2.3.1 Vznik křesťanských Vánoc a jejich vývoj

Nyní se zaměříme na konkrétní rituál, a tím jsou Vánoce. Vánoce jsou v současné době chápány jako křesťanský rituál, jenž zároveň prošel dlouhým a složitým vývojem, a tedy ho lze pokládat za mnohvrstevnatý.

2.3.1.1 Charakteristika Vánoc

Křesťanská doba Vánoc se řídí dle římského církevního (liturgického) kalendáře, který začíná dnem Narození Páně, tedy dnešními Vánoce.

Křesťanské Vánoce jsou také spjaty s mnoha zvyky, ve kterých se mísí předkřesťanské slavnosti slunovratu s lidovou magií a novým náboženstvím. Za takové zvyky můžeme považovat například rozdávání dáreků, zdobení vánočního stromečku, koledování nebo také vystavování sochy Jezulátka na oltáři (Vavřínová, 2002, s. 18).

2.3.1.2 Kořeny Vánoc

Existence svátků se dává do souvislosti již s předkřesťanskými kultury. Předkřesťanské svátky byly především spjaty se zemědělským kalendářem, přičemž určujícími prvky byly proměny v přírodě nebo také střídání ročního období. S příchodem křesťanství se ale vztah člověka ke světu značně změnil. To ale neznamenal, že by předkřesťanské svátky naprosto vymizely, nýbrž byly přetvořeny v součást oslav svátků křesťanských (Vavřínová, 2002, s. 19).

Vavřínová se domnívá, že vánoční oslavy nejspíše nepocházejí z židovské tradice, ale z nábožensko-filosofického prostředí křesťanských učenců. Z dochovaných pramenů bylo zjištěno, že poprvé slavilo narození Ježíše Krista město Řím, a to konkrétně 25. prosince roku 336 (Vavřínová, 2002, s.16-20).

Datum nám potvrzuje Filokalův *Chronograf* údajně sepsaný v roce 354. Tento ilustrovaný kalendář původem z Říma obsahuje seznam všech svátků a jmen římských biskupů. A právě v *Chronografu* se poprvé objevuje datum 25. prosince jako den narození Spasitele. Z tohoto dokumentu také dále vyplývá, že východní část starověkého Říma slavila Zjevení Páně (Epifanii), a to 6. ledna (Wainwright, 2005).

Svátek narození Ježíše Krista tedy západokřesťanský svět slavil právě 25. prosince. Avšak na tento den připadala, dle nařízení římského císaře Aureliána z roku 274, v Západořímské říši i oslava na počest zrození nepřemožitelného Slunce, syrského boha slunce z Emesy. Tento svátek Mirthova slunečního kultu měl mnoho příznivců, a proto se křesťané snažili Mirthův sluneční kult potlačit. „...rozhodli se křesťané 25. prosince zasvětit oslavě příchodu pravého světla, „slunce spravedlnosti“, pravého Mesiáše a Vykupitele, Syna Božího Ježíše Krista. Křesťanští myslitelé přitom poukazovali na skutečnost, že ve Starém zákoně se očekávaný Vykupitel označuje jako „slunce spravedlnosti“ (Mal 3, 20), v Novém zákoně se sám Kristus nazývá „světlem světa“ a podle Janova prologu přišel Kristus na svět jako „pravé světlo, které osvětluje každého člověka“ (Vavřínová, 2002, s. 16).

Nový křesťanský svátek se rychle dočkal oblíbenosti věřících. Z Říma se tak rychle dostal i za hranice Římské říše do Afriky, na Západ a také na Východ, kde se již slavil tou dobou slavil svátek Zjevení Páně (Epifanie) (Vavřínová, 2002, s. 17).

Další informace o formování křesťanských Vánoc máme z šestého století, kdy křesťanský duchovní Dionýsus Exiguus vypracoval nový letopočet. Od té doby začíná křesťanské počítání času, které vychází z události Ježíšova narození - tedy buď před, anebo po narození Ježíše Krista (Vavřínová, 2002, s. 14).

Náplň církevního (nebo také liturgického) roku se v křesťanské církvi vyvíjela několik století. Konkrétně od sedmého století předchází Vánoce období přípravy, tzv. advent, který začíná čtvrtou nedělí před Vánocemi a končí odpoledne 24. prosince. V době adventu se řadilo několik dní věnovaných významným svatým (Vavřínová, 2002, s. 14-20).

Křesťanská doba vánoční dle západní liturgie začíná narozením Krista, jenž je do dnešní doby slaveno v noci z 24. na 25. prosince jako Boží hod vánoční. Samotná slavnost má vigílii (katolické bohoslužby konané v předvečerní svátku) a oktáv (pro katolickou církev název označuje osm dní po svátku). Mezi tradiční svátky oktávu lze řadit svátek sv. Štěpána nebo sv. Jana Evangelisty. Na 1. leden připadá poslední den oktávu Obřezání Páně (8. den po narození došlo k obřízce malého Ježíška). Následuje 6. ledna svátek Tří králů a Zjevení Páně (Epifanie). Vánoční období se uzavírá od roku 1960 nedělí po 6. lednu Křest Páně. V některých zemích, kde jsou Vánoce pojímány lidověji, končí až 2. února, tedy v den Uvedení Páně do chrámu (Vavřínová, 2002, s. 14-21).

2.3.1.3 Čtyři roviny Vánoc

Moderní Vánoce se ovšem nevztahují jen k Bohu či ke křesťanské zprávě (zvěstování), ale stejně tak odkazují k rodině, k národu a národnímu státu a mají i povahu komerční. Právě deklarovaný prostor mezi duchovním a komerčním rozměrem Vánoc nastoluje morální diskusi o povaze současných Vánoc.

Změny významu Vánoc můžeme zaznamenat již v devatenáctém století, kdy se začalo zacházet s Vánoci v kontextu „vynalezené tradice“ (Golby, Purdue, 1986).

Pojem „vynalená tradice“⁶ byl poprvé uveden E. Hobsbawmem, a to v rámci publikace *The Invention of Tradition*, vydané v roce 1983. „Vynalezená tradice“ tak dle Hobsbawma označuje praktiku relativně nedávného původu, jež byla záměrně zkonstruována jako připomínka na starodávnou minulost a která se uchovala do současnosti. Jako součást lidové kultury daného národa byly Vánocům připisovány významy, jež propojovaly současnost národa s jeho dávnou minulostí. Právě praktiky spojené s rituálem měly zvýraznit hodnoty, které národní společnost tak prosazovala (Frolec, 2010).

Jirková s Ulrychovou datují vznik moderních Vánoc konkrétně do druhé poloviny devatenáctého století, kdy došlo následkem šíření industriálního kapitalismu k odloučení domova a zaměstnání. Bylo tedy nutné, aby Vánoce byly znovu identifikovány jako

⁶ invented tradition

rodinný svátek. K tomu také došlo, přičemž jejich význam byl pozměněn v době moderní, kde hrála jistou roli ekonomika. Vánoce tak zůstaly rodinným svátkem, který posiloval rodinné vazby, ale nově se také stal vynikající příležitostí k růstu ekonomiky, komerce a konzumu (Jirková, Ulrychová, 2006).

Na současné Vánoce tedy můžeme pohlížet z několika úhlů. Jako svátek jsou průnikem náboženské, národní, rodinné a komerční roviny, které spolu koexistují i soupeří, současně však umožňují propojení sféry soukromé s veřejnou.

Právě polarita mezi soukromým a veřejným je neoddělitelnou součástí Vánoc již od samého počátku, jen byl na ni v průběhu času kladen různý důraz (Golby, Purdue, 1986). V minulosti byl dominantní; Vánoce byly oslavou v rámci celé komunity, což se přenášelo i do sociální hierarchie, jejímž prostřednictvím se dárky nedávaly dětem, ale lidem držícím moc. Z toho vyplývá, že se těžiště dříve nacházelo ve veřejném prostoru. Jirková s Ulrychovou si vypůjčují citaci F.E. Manninga, jenž přišel se souslovím „oslava společnosti“; té přikládá dvojí význam: na jedné straně stála společnost, která slavila a na straně druhé stála společnost, která byla oslavována (Manning, 1983 in Jirková, Ulrychová, 2006).

Miller interpretuje Vánoce jako „svátek o dvou koncích“⁷, který v sobě obsahuje dva protichůdné aspekty: (1) odstředivý, který je soustředěný na veřejnost, a (2) dostředivý, jehož hlavním koncernem je rodina. Na tomto základě lze vnitřní strukturu Vánoc rozdělit na veřejnou a soukromou část, složku materiální a duchovní. Nejvýraznějším jevem Vánoc je tak idealizace rodiny na jedné straně a konzumu na straně druhé (Miller, 1993).

Dnešní podobu Vánoc lze však charakterizovat jako „oslavu rodiny“, která se stahuje do soukromého prostoru domova. V této soukromé sféře probíhá v období blížících se Vánoc hned několik praktik, jakými jsou např. předvánoční úklid, zdobení vánočního stromku, příprava vánočních pokrmů, rozesílání vánočních přání nebo také třeba nakupování dárků (Jirková, Ulrychová, 2006).

Právě nakupování vánočních dárků nás dostává ke komerčnímu aspektu moderních Vánoc. Podle Storeye je nakupování dárků v tematicky zdobených obchodech a jejich následné rozdávání mezi příbuzné a nejbližší přátele pro moderní pojetí Vánoc klíčové. První zmínky o komerci a nakupování vánočních dárků pocházejí z devatenáctého století, kdy se obchody a jiná veřejná místa začínají zdobit vánoční tematikou (Storey, 2010).

⁷ twin-peaked holiday

Komerčnost moderních Vánoc se samozřejmě nevyhnula ani Československu, kdy po období hospodářské krize zavládla ve dvacátých letech minulého století tzv. „zlatá éra“ první republiky. Obchody a tržiště byla plná lidí, kteří se snažili koupit dárky zejména pro své děti (Koura a Kourová, 2010).

Přestože jsou moderní Vánoce plné sekulárních prvků, jejich náboženský aspekt nevymizel. Autorky Večerková a Frolcová považují Vánoce za vnitřně integrované období, v němž obyčej a rituály v období adventu, oslava narození Krista, Zjevení Páně a Hromnice (2. února) tvoří ucelený soubor způsobů myšlení a symbolických vyjádření. Večerková a Frolcová zároveň upozorňují na lidový aspekt Vánoc, právě v lidové tradici můžeme vidět návaznost na vynalezenou tradici, tedy na připsání Vánoc národnímu společenství. Vánoce tedy dokáží na sebe vázat i národní specifika (Večerková a Frolcová, 2010).

Jedním výrazným znakem náboženství v době současných Vánoc jsou i nadále vánoční (nebo také půlnoční) mše. Svě významné místo na nich zaujímají především vánoční písně, které autorky považují za „*příklad oboustranného působení lidového a církevního umění*“ (Večerková a Frolcová, 2010, s. 444).

2.3.2 Shrnutí

Vánoce nemůžeme považovat pouze za jediný rituál, nýbrž se pod tímto pojmem jedná o delší sváteční období, které označujeme také jako vánoční svátky. Toto období zahrnuje soubor rituálů a rituálního chování. „*Jedná se o rituál v tom smyslu, že se sestává z obecně sdílených a předpověditelných postupů, je to čas zesílených emocí, zaměřený na kulturně předepsané aktivity, jež idealizují a posvěcují klíčové sociální instituce, třígenerační rodinu a její sociální síť*“ (Searle-Chatterjee in Miller, 1993, s. 182).

Vánoce již neodkazují pouze na křesťanskou „radostnou zvěst“ o narození Spasitele, ale navíc jsou oslavou rodiny, která je v moderním pojetí neodmyslitelně spjata s materiální kulturou a konzumem. V tomto případě se v rámci vánočních témat do popředí dostávají dárky, které jsou spojené s rituály vánočního nakupování a obdarovávání (Jirková, Ulrychová, 2006).

2.4 Kontexty života migrantů z Jižní Koreje

Vzhledem k tomu, že se tato práce zabývá transnacionální migrací jihokorejských migrantů na území České republiky, považuji za důležité ještě před samotným výzkumem uvést pár nezbytných informací o samotném prostředí země původu migrantů, tedy místa s nímž udržují transnacionální vazby. Zaměřím se také na specifické aspekty, zejména jazyk, náboženství, národní svátky a proces imigrace. Tímto navážu na situaci, život a vliv migrantů z Jižní Koreje na území České republiky.

2.4.1 Obecné informace a realie Jižní Koreje

Jižní Korea (úředním názvem Korejská republika; zkráceně KR)⁸ byla založena dne 15. srpna 1948. Zaujímá jižní polovinu Korejského poloostrova o celkové rozloze 98 480 km². Hlavním městem je Soul s více než 9,8 miliony obyvatel⁹ (KOSTAT, 2018). Co se týče celé Jižní Koreje, činí její populace přes 51 milionů obyvatel. Od roku 1948 se Jižní Korea dělí o Korejský poloostrov se Severní Koreou (Korejskou lidově demokratickou republikou; zkráceně KLDR)¹⁰, která zaujímá severní část Korejského poloostrova. Mezi oběma státy panují velmi napjaté vztahy.

Z ekonomického hlediska se od konce 60. let řadí Jižní Korea mezi tzv. asijské tygry¹¹, přičemž je nyní 11. největší ekonomikou na světě. Mezi její nejvýznamější vývozní položky patří elektronika, strojní zařízení a dopravní prostředky.

⁸ 대한민국 nebo také zkráceně 한국

⁹ údaj z roku 2017

¹⁰ V korejšně psáno: 조선민주주의인민공화국

¹¹ Four Asian Tigers; pojem označuje čtyři asijské země s rychlým hospodářským růstem. Mezi ně se řadí Jižní Korea, Hong Kong, Singapur a Tchaj-wan

Co do politického složení je Jižní Korea republikou s demokratickou formou vlády, přičemž současný post prezidenta zastává od roku 2017 politik a advokát Mun Če-in (Campbell, 2017).

2.4.2 Jazyk a genealogická charakteristika korejského jazyka

Národním jazykem příslušníků korejského národa je korejština. Etnologové a lingvisté oficiálně řadí korejský jazyk do skupiny uralo-altajských jazyků centrální Asie, kam patří například japonština, mongolština nebo také finština. Gramatickou strukturou se korejština podobá japonštině, přičemž v obou jazycích nalezneme také několik slov původem z čínštiny (Bušková, 1997).

Korejské písmo se nazývá *hangul*¹² a bylo vytvořeno v patnáctém století skupinou učenců na příkaz krále Sedžonga, který následně roku 1446 zavedl užívání 28 grafémů (Pucek, 2012).

Důvodem, proč bylo korejské písmo zavedeno zkráceně vysvětluje Bušková „*Před vytvořením těchto jednoduchých symbolů pro profonetický přepis se korejština zapisovala za pomoci čínských znaků. Ty však nebyly příliš vhodné, neboť vycházejí ze zcela odlišného lingvistického systému. Studium čínsky psané literatury bylo navíc časově velmi náročné, a proto se v jazyce mohla zdokonalovat jen hrstka privilegované šlechty.*” (Bušková, 1997, s.12).

Současná podoba korejského písma obsahuje pouze 24 grafémů - konkrétně 10 grafémů tvoří samohlásky a zbývajících 14 grafémů tvoří souhlásky (Pucek, 2012).

2.4.3 Vývoj náboženství v Koreji s důrazem na křesťanství

V období tří království (1. století př.n.l. - 7. století n.l.)¹³ dominoval v Koreji buddhismus, který se do Koreje dostal z Číny. Po nástupu dynastie Čoson (1392-1910) však buddhismus postupně ustupoval konfucianismu.

Co se týče specificky křesťanství, lze jeho první projevy na území Korejského poloostrova za dob dynastie Čoson zařadit do sedmnáctého století v souvislosti s hnutím *sirhak*.¹⁴ Avšak příchod nového náboženství nevyvolal převratný ohlas. „*Se západní kulturou přišlo do Koreje i křesťanství, známé pod pojmem „západní učení“ (sohak). Do*

¹² 한글

¹³ korejsky *Samguk*; Pod tento pojem se zahrnovala království Kogurjo, Pekče a Silla.

¹⁴ Myšlenkový proud, který vznikl jako reakce vzdělanecké vrstvy na společenské nešvary v 17. století. Někdy je *sirhak* nazýván hnutím za „praktické vědy“.

země se dostalo díky evropským jezuitským misionářům sídlícím v mingské Číně. Jako první projeví o nové náboženství zájem učenci sirhak, ale spíše ve smyslu intelektuální zvláštnosti, jinak jejich dispozice k přijetí nové víry byly minimální. V podstatě ji ze svého úhlu pohledu kritizovali.” (Eckert, Lee, Lew, Robinson, Wagner, 2001, s. 126-125).

Změna nastala o něco později, konkrétně ve století devadenáctém, kdy korejská společnost procházela výraznými změnami, přičemž největší újmu utřil jangbanský statutární systém.¹⁵ Do popředí společnosti se tak dostávaly i nižší vrstvy a díky křesťanství získávaly důvod k rovnoprávnosti ve společnosti. *„Korejce na křesťanství zaujalo především učení o rovnosti lidí před Bohem. Pro nižší vrstvy to znamenalo, že jsou děti Boží a uctívají Ho rovnoprávně s jangbany. Pro ženy mělo křesťanství podobný význam. Ti, kteří se nacházeli v beznadějných podmínkách, s radostí přijímali kázání o království Božím na zemi. K říjetí křesťanství také přispěla vize opostmrtném životě. Ve své podstatě byla tedy křesťanská víra těžkou obžalobou jangbanské společnosti a jejich hodnot.*” (Eckert, Lee, Lew, Robinson, Wagner, 2001, s.136).

Reakcí elit na rostoucí oblibu křesťanství byla protikřesťanská perzekuce, která nastoupila v roce 1801. Další nám známá perzekuce křesťanů proběhla v roce 1839, kdy bylo kromě tří francouzských misionářů popraveno i nespočet korejských vyznavačů křesťanství. Politika pronásledování a perzekucí křesťanů se zmírnila až ve druhé polovině devatenáctého století. V důsledku toho začali do Koreje opět jezdit francouzští misionáři a počet korejských křesťanů dosáhl 20 tisíc. Bohužel klidná situace netrvala dlouho. Král Tāwongun byl zpočátku vůči křesťanům tolerantní. Postupem času byl však přemluven svými konzervativními rádci a roku 1866 spustil protikřesťanskou kampaň, ve které bylo zabito kolem 8 tisíc korejských věřících společně s devíti francouzskými kněžími. K velkému obratu došlo v osmdesátých letech devatenáctého století, kdy se Korea začala významně otevírat světu. Do Koreje se tak opět začalo prosazovat křesťanství a zvláště protestantismus. Největší stopu po sobě zanechal americký presbyteriánský misionář dr. Horace N. Allen, který přijel do Koreje v roce 1884. K němu se o rok později přidal i Horace G. Underwood a Henry G. Appenzeller. Od té doby se počet korejských křesťanů jen zvyšoval. Tentokrát měl opětovný příchod křesťanství i jiný význam - šíření západní kultury a vzdělání. Právě západní misionáři se zasloužili o vybudování hned několika

¹⁵ Společnost dynastie Čoson byla do 19. století přísně dominována privilegovanou třídou *jangbanů*, což byli lidé z vysokých společenských kruhů. Původně šlo o třídu velmi vzdělaných konfuciánských učenců. Dělili se na literáty a vojenské úředníky. Velmi si zakládali na svém jméně, původu a majetku.

vzdělávacích institucí, mezi které patří i nejprestižnější univerzita Jonse¹⁶, která si do dnešního dne zakládá na křesťanských zásadách (Eckert, Lee, Lew, Robinson, Wagner).

Současná situace je však v důsledku mnoha příčin, zejména díky technologickému pokroku a ekonomické prosperitě, zcela jiná a do popředí se dostal ateismus. Dle dostupných výsledků statistických průzkumů z roku 2015, kterých se zúčastnilo celkem 49 052 389 obyvatel Jižní Koreje, se 27 498 715 obyvatel deklarovalo jako ateisté. Druhé místo zaujímá protestantismus s 9 675 761 věřícími. Třetí pozici obsadil buddhismus (7 619 332 osob) a čtvrtou katolicismus (3 890 311 osob). Zbytek tvořila jiná vyznání, k níž se občané Jižní Koreje hlásily jen v řádech desetitisíců (KOSIS, 2015).

2.4.4 Korejské národní svátky

Přestože moderní Jižní Korea ztratila v důsledku hektického způsobu života mnoho tradičních svátků, i nadále si některé z nich zachovala.

Prvním klíčovým svátkem je Seollal¹⁷, tedy tradiční korejský svátek oslavující lunární rok. Slaví se vždy první den prvního měsíce nového roku dle lunárního kalendáře, přičemž v roce 2019 připadá na 25. ledna. Korejci se tradičně vracejí na tento svátek do své rodné vesnice či města. Obléknou si tradiční oděv „hanbok“ a jdou se poklonit nejstarším členům své rodiny (Korean Culture and Information Service, 2013).

Dalším důležitým svátkem je Čusok nebo také Čchusok¹⁸, jenž označuje korejské díkůvzdání. Podle lunárního kalendáře se slaví vždy mezi 14. a 16. dnem 8. měsíce. Na 15. den připadá úplněk. Lunární kalendář je kalendář, který se zakládá na pozorování měsíčních cyklů. Oproti solárnímu (nebo také gregoriánskému) kalendáři je ten lunární kratší o více než jedenáct dní (1 rok lunárního kalendáře tvoří celkem 354 dní, zatímco solární má 365,24 dní), což způsobuje posun začátku roku vždy o přibližně jedenáct dní. Během svátku Čusok se oslavuje úroda, ale významným prvkem je především uctívání rodinných předků, ať už živých či zemřelých. Stejně jako u Seollalu, mladí lidé z měst se vrací zpět do svých rodných míst, aby uctili své předky. Korejci, kteří žijí mimo Jižní Koreu, si dokonce rezervují letenky měsíce dopředu, aby se mohli dostat na tento svátek domů včas (Korean Culture and Information Service, 2013).

¹⁶ 연세대학교 (anglicky Yonsei University)

¹⁷ 설날

¹⁸ 추석

Vánoce¹⁹, kterými se tato práce zabývá, jsou sice pro většinu Korejců svátkem, ale v porovnání se svátky Seollal nebo Čusok nikoli tak významným. V odborných publikacích jsou o korejských Vánocích pouhé zmínky s odkazem na západní způsob oslav, přičemž datum spadá na 25. prosince (Bušková, 1997).

Mezi další státní svátky patří například Buddhovy narozeniny²⁰ (8. dubna; podle lunárního kalendáře) či Den hnutí za nezávislost²¹ (1. března) (Korean Culture and Information Service, 2013).

2.4.5 Migranti z Jižní Koreje v České republice

Migranti z Jižní Koreje patří k nové vlně migrace, která přichází po roce 1989. Nicméně se řada zde žijících Korejců odkazuje k muži jménem Han Hŭng-su, jednomu z prvních Korejců, který žil a působil v českých zemích a jehož aktivity představovaly pro českou společnost velký přínos.

2.4.5.1 První Korejec na českém území a jeho přínos

Han Hŭng-su

Han Hŭng-su²² se narodil 29. 9. 1909 v Käsongu za dob Korejského císařství (v češtině také jako Císařství Tahan). Na jaře roku 1936, kdy byl Korejský poloostrov pod japonskou nadvládou, se vydal na studia do Evropy, kde pobýval především na území Německa a Rakouska. Od roku 1942 začal pravidelně navštěvovat Prahu, tehdy již okupovanou Německem jako Protektorát Čechy a Morava, kde se ještě před koncem války trvale usadil. Během svého pobytu v Praze studoval, přednášel a překládal texty, psal články pro časopisy a rozhlas, a to nejen o Koreji, ale též o kultuře všech zemí Dálného východu. Mnohé z nich jsou zachovány v časopise Nový Orient i v populárním tisku. V Praze žil ve známé Werichově vile na Kampě. Po květnu 1945 Han Hŭng-su úzce spolupracoval s PhDr. Doc. Aloisem Pultrem (1906-1922) se kterým založil roku 1950 na Univerzitě Karlově zcela nový obor - koreanistiku. Han také spolupracoval s Aloisem

¹⁹ 성탄절 nebo také v anglickém přepisu 크리스마스 (Christmas)

²⁰ 석가 탄신일

²¹ 삼일 운동

²² 한형수 (anglicky Han Hung Soo)

Pultrem při přípravě vůbec první Učebnice korejštiny a Příručního slovníku česko-korejského (Pucek, 2015).

Dále Han napsal knihu o dějinách a kultuře Koreje, *Korea včera a dnes*. Z německého originálu byla roklu 1949 přeložena také do češtiny. Kniha sloužila zejména studentům koreanistiky jako první ucelená publikace o korejské kultuře a dějinách (Pucek, 2015).

V roce 1948 se Han rozhodl ukončit své působení v Praze a přijmout pozvání úřadů Korejské lidově demokratické republiky (KLDR) k návratu do své vlasti.²³

Zprvu vyučoval jako profesor na Kim Ir-senově univerzitě, poté se stal předsedou Výboru pro ochranu kulturních památek. Osud otce koreanistiky v českých zemích, jak se mu v mezi českými koreanisty přezdívá, je dodnes nejasný, ale pravděpodobně se stal jednou z obětí politických čistek, které probíhaly v KLDR zejména v polovině padesátých let dvacátého století (Löwensteinová, Olša, 2013).

2.4.5.2 Jihokorejští migranti v ČR ve 21. století

K navázání diplomatických styků mezi Jižní Koreou a Českou republikou došlo 22. března 1990. Vývoj korejské imigrace do ČR byl však až do roku 2005 velmi pomalý. Vůbec první občané z Jižní Koreje přišli do České republiky jako zaměstnanci jihokorejských elektronických firem (Samsung a LG). S příchodem těchto gigantů vzniklo také v České republice korejské velvyslanectví a KOTRA (Korea Trade Investment Promotion Agency). V té době počet Korejců, žijících na území ČR, včetně několika studentů a evangelických misionářů, nepřevyšoval deset rodin (Park in Barešová, 2010).

Zásadní zlom v historii korejské migrace do České republiky nastal v roce 2005, kdy začaly jihokorejské firmy hledat svou základnu pro vstup na evropský trh a Česká republika se jim v tomto smyslu jevila jako velmi vhodná. Nebývalý vliv měla zejména automobilka Hyundai Motor se sídlem v Nošovicích, která se svými mnoha subdodavatelskými společnostmi přinesla i vlnu zájmu z obou stran. Motivace Korejců k imigraci do ČR se od té doby začala měnit. Do roku 2005 byla u naprosté většiny korejských migrantů stimulována vysláním firmou do ČR na dobu určitou v trvání 3-5 let. V současné době míří do České republiky zejména podnikatelé a živnostníci, nacházející uplatnění především v oblasti cestovního ruchu, ubytování, pohostinství apod. To dokazuje i neustále se zvyšující počet registrovaných firem. V Praze se nachází pět obchodů

²³ v srpnu roku 1945 došlo ke kapitulaci japonského guvernéra v Koreji Nobuyuki Abeho, který předal moc CPKI, Committee for the Preparation of Korean Independence. V roce 1948 dochází k oficiálnímu rozdělení Korejského poloostrova na Jižní a Severní Koreu. Hanovo rodiště Käsong bylo přiřazeno pod území Severní Koreje (KLDR).

specializovaných na korejské potraviny, dvě kadeřnictví, přes třicet ubytovacích zařízení a neustále zvyšující se počet korejských restaurací. Postupem času se korejský vliv dostal i do Ostravy, Brna nebo Olomouce (Park in Barešová, 2010).

Změnilo se i složení jihokorejských migrantů. Dříve tvořili jejich majoritu migranti v ekonomicky produktivním věku, tedy mezi 30 a 50 lety. V poslední době jim však konkuruje mladší generace, a to zejména ze strany studentů (Park in Barešová, 2010).

„Podle motivace k imigraci se Korejci dají rozdělit do sedmi skupin: 1) pracovníci státních zastupitelských úřadů; 2) pracovníci korejských firem; 3) podnikatelé a živnostníci; 4) studenti; 5) multikulturní rodiny; 6) stážisté; 7) ostatní” (Park in Barešová 2010, s. 55).

Na zvýšení počtu korejských migrantů v ČR měl vliv i cestovní ruch. V roce 2005 byla zavedena přímá linka společnosti Korean Air z Prahy do Inčchon. Tato přímá linka létá dodnes v pravidelných intervalech, a to každý den. Za zmínku stojí také její velký ekonomický úspěch, neboť jsou lety většinou vyprodány. O Českou republiku a zejména Prahu začal být větší zájem díky televizi. V České republice se točil ne jeden úspěšný korejský seriál či film (*Milenci v Praze*²⁴ (2005), *Beauty Inside*²⁵ (2014), *Are You Human Too?*²⁶ (2018) atd.). Díky vysoké sledovanosti výše zmíněných pořadů se stala Česká republika středem zájmu korejských diváků a objevila se na předních místech žebříčku zemí, kterou chtěl každý Korejec alespoň jednou v životě navštívit. Česká republika již nebyla zemí vyvolávající strach a pocit nebezpečí, ale zemí s bohatou historií, kulturou a jídlem. Nutno zmínit i nespočet korejských televizních pořadů, zaměřených na cestování, kde je Praha (společně s Českým Krumlovem) vždy zmíněna jako město, které nesmí žádný korejský turista opomenout (Park in Barešová, 2010).

Povahu migrace Korejců do ČR lze tedy chápat v kontextu transnacionální povahy. Vztahy mezi cílovou zemí a zemí původu vyplývají z toků peněz, zboží a ideí. Imaginace přináležení k českému a zároveň jihokorejskému prostoru není založena jen na podnikatelských aktivitách, ale podílí se na nich i média, resp. reprezentace, která propojují veřejnou sféru (film) se soukromou (fotografie ze svateb). To podporuje situování současných jihokorejských migrantů do prostoru tady i tam.

2.4.5.3 Současná situace diaspory Jihokorejců v ČR

²⁴ v korejském originále 프라하의 연인

²⁵ v korejském originále 뷰티 인사이드

²⁶ v korejském originále 너도 인간이니?

Na základě dostupných dat a statistik z oficiálních stránek Českého statistického úřadu (ČSÚ) a Ředitelství služby cizinecké policie se počet migrantů z Jižní Koreje v současné době drží nad 2 tisíci; v roce 2017 pobývalo na území ČR 2 119 Jihokorejců s platným oprávněním k pobytu nad 90 dní a 1 788 mělo povolení k pobytu nad 12 měsíců (ČSÚ, 2017). S odkazem na výše uvedená data lze usoudit, že migranti z Jižní Koreje tvoří významnou minoritu.

2.4.5.4 Korejská komunita a její vliv

V Praze existuje hned několik míst, kde se Korejci pravidelně setkávají nebo si je za tímto účelem vybudovali. Příkladem může být Praha Korean School²⁷ na Praze 6, která funguje o víkendech. Tato instituce zprostředkovává lekce korejského jazyka a různé akce, propagující korejskou kulturu.

Další organizací je Česko-korejská společnost (ČKS), která operuje hned v několika oblastech, ale zejména organizuje řadu přednášek, kurzů a seminářů, uměleckých představení, výstav, koncertů, které mají za cíl rozšířit povědomí o Koreji mezi českou veřejnost a zároveň šířit znalosti o České republice mezi korejskou komunitu. Současně spolupracuje s partnerskými a dalšími kulturními, společenskými nebo hospodářskými organizacemi v Jižní Koreji, přičemž se snaží navazovat styky a svobodné výměny osob a informací mezi Českou republikou a Jižní Koreou, a to jak po linii občanské, obchodní i státní (ČKS, 2015).

Obrovskou roli ve sdružování komunity v ČR hrají korejské kostely a náboženské organizace. Park se k působení korejských kostelů vyjadřuje následovně: „*Především pomáhají integraci do majoritní společnosti poskytováním různých informací o životě v České republice, ale také zprostředkovávají služby potřebné pro usazení v Čechách. Nově příchozí se časem naopak zapojují do náboženských organizací, vzájemně se obohacují.*” (Park in Barešová, 2010).

V Praze aktivně působí celkem šest²⁸ korejských kostelů, z toho jsou v korejské komunitě nejznámější evangelický kostel U Jákovova žebříku v Kobylisích a od roku 2017 také kostel Českobratrské církve evangelické (známé též jako Praha Korean Church)²⁹ ve Střešovicích. Mimo pravidelné bohoslužby v korejském jazyce se oba výše zmíněné

²⁷ 프라하한글학교

²⁸ údaj platný k roku 2019; uvedená informace byla potvrzena informantem č.4

²⁹ 프라하한마음교회

kostely podílejí na pořádání speciálních akcí jak pro korejskou komunitu, tak i pro místní obyvatele.

Nesmíme ani opomenout stále se zvyšující počet otevřených korejských restaurací a obchodů s korejským zbožím, jejíž majiteli jsou korejsí migranti, žijící v ČR zpravidla již několik let.³⁰ Mezi takové patří například restaurace Bibimpap, Mamy, POCHA Praha nebo BonArt. V případě obchodů s korejskými potravinami jednoznačně na trhu vede rodinná firma SHIN s.r.o., která dováží a distribuuje asijské potraviny, a to jak v rámci svých prodejen K-SHOP³¹, tak i ve velkých řetězcích jako například Tesco nebo Albert.

Někteří migranti z Jižní Koreje také v Praze vlastní několik penzionů nebo hostelů, kterým říkají „Korean guesthouse“. Tato ubytovací zařízení jsou určena zásadně pro jihokorejské turisty, což potvrzuje i fakt, že většina penzionů má své webové stránky pro rezervaci pouze na jihokorejských serverech. Jejich největší klientelou jsou mladí vysokoškoláci a tzv. backpackers, tedy lidé, kteří chtějí ušetřit. V Praze v současné době funguje okolo 70 korejských guesthousů.³²

3. EMPIRICKÁ ČÁST

3.1. Metodologie

³⁰ S majiteli jmenovaných korejských restaurací se znám osobně a při psaní této práce mi pomohli zodpovědět případné otázky, které se týkaly korejské komunity.

³¹ SHIN s.r.o. vlastní dvě prodejny K-SHOP v Praze a jednu v Brně.

³² Výše uvedené informace mi potvrdili informanti č.1 a č.2.

Výzkum si kladl za úkol získat bližší informace o životě jihokorejské minority na území České republiky, a to konkrétně v průběhu Vánoc. Zajímal mě způsob života Jihokorejců jako transnacionálních migrantů, kteří v České republice dlouhodobě žijí a podílejí se také na místních ekonomických a společenských vazbách.

3.2 Výzkumný problém a výzkumné otázky

Na základě teoretického zakotvení jsem se ptala, jaká je povaha rituálu v rámci skupiny transnacionálních migrantů. Můj výzkum si především kladl za cíl porozumět způsobům oslav Vánoc dle jihokorejských migrantů na území České republiky.

Výzkumné otázky:

- Jak transnacionální migranti reflektují oslavy Vánoc v ČR v průběhu migrace? Jaké praktiky reflektují jako důležité?
- S jakými lidmi slaví Vánoce v době migrace (v ČR)?
- Jak se člověk (v tomto případě jihokorejský migrant), který žije v České republice, podílí na oslavách Vánoc tady (ČR) a tam (KR)?
- Jak se jihokorejští migranti vypořádávají s odlukou od domova?
- V jakých kontextech rozlišují odlišnost mezi ČR a KR?

3.3 Výzkumná strategie

Vzhledem k povaze dat, která jsem se rozhodla zkoumat, jsem pro svůj výzkum zvolila metodu kvalitativní výzkumné strategie (Hendl, 2005), jež mi umožnila získat hlubší vhled do zvyků, myšlení a názorů jihokorejských migrantů. Konkrétní zvolená technika polostrukturovaného rozhovoru mi následně umožnila objevit další aspekty mnou zvoleného výzkumného problému.

3.4 Techniky sběru dat

Jako techniku sběru dat jsem vybrala polostrukturovaný rozhovor. Ten umožnil oběma stranám jistou flexibilitu. Pomocí polostrukturovaného rozhovoru jsem mohla dále rozvíjet předem připravené otázky a dozvědět se tak více klíčových informací, než bylo původně zamýšleno. Informant se necítil svázán pevně danými otázkami a mohl v mezích tématu

volně vyprávět, což mu zároveň pomohlo se uvolnit a lépe formulovat své myšlenky a odpovědi. Otázky byly rozděleny do jednotlivých okruhů (zkušenost se slavením korejských Vánoc, slavení Vánoc v České republice apod.).

Před začátkem rozhovoru jsem každého informanta seznámila se svým výzkumem a pokusila se vzbudit v něm důvěru (tzv. rapport, tedy příjemné, uvolněné ovzduší mezi výzkumníkem a informantem). V závěru rozhovoru jsem vždy poděkovala za ochotu a čas, aby měl informant z celkového setkání dobrý pocit a abych se na něj mohla v případě potřeby kdykoli znovu obrátit. S ohledem na jazykové kompetence informantů jsem předpokládala, že většina Korejců bude chtít vést rozhovor v anglickém jazyce, popř. v jazyce korejském. Vzhledem k mé schopnosti vést rozhovor v korejském jazyce, zde nepanovala žádná jazyková bariéra, ani nebylo užito žádného tlumočníka.

Rozhovory byly dvoukolové - v období adventu a na začátku ledna roku 2019. Každý dvoukolový rozhovor trval v rozmezí od 60 do 80 minut. Prostředí, ve kterém rozhovory odehrávaly, si vybíral informant sám, aby se cítil co nejlépe. Nejčastěji se jednalo o místní kavárny nebo jejich vlastní domovy. Pouze v jednom případě jsem se v rámci druhého kola rozhovorů musela s informantem spojit prostřednictvím sociálních sítí, respektive rozhovor probíhal formou videohovoru.

3.5 Výběr vzorku

V případě mnou zvolené kvalitativní metody výzkumu bylo nutné vybírat vzorek účastníků výzkumu účelově (Hendl 2005, s. 110). Jak již vyplývá z dané problematiky, jednalo se o Jihokorejce, kteří byli v období vánočních svátků přítomni na území České republiky. Jelikož jde o vcelku široký vzorek, bylo nutné jej zredukovat na konkrétní skupinu. Mnou stanovená kritéria zněla následovně: (1) vybraný vzorek žije na území České republiky dlouhodobě v rámci víza, (2) dosáhl věku 18 let a (3) není limitován žádnými závazky (patří do skupiny tzv. singles; nezaložil vlastní rodinu s alespoň jedním dítětem).

Vzhledem k tomu, že mezi Českou republikou a Jižní Koreou panuje bezvízový styk v délce 90 dní, potřeba vlastnit vízum (především typu D) mi dalo jistotu, že byl vybraný vzorek sestaven z lidí, kteří tvoří migranty. S tímto kritériem se pojilo další, a to věková hranice od 18 let. Dověšením dospělosti jsem věděla, že vybraný vzorek nebyl nikterak vázán k jinému členu rodiny a jednalo se tedy čistě o svéprávné osoby. Tím se dostáváme k poslednímu kritériu, že vzorek žije na území České republiky sám, bez jakýkoliv rodinných příslušníků či závazků.

Vzhledem k předpokládanému množství informací a časovým dispozicím jsem si stanovila zajistit sedm vhodných osob, což mi stačilo k nahlédnutí do způsobu uvažování jihokorejských migrantů v České republice.

Při sběru vhodného vzorku jsem se nejprve obrátila na své korejské přátele, o kterých jsem věděla, že splňují výše stanovená kritéria. Dále jsem uplatnila metodu „sněhové koule“, kdy mi tito oslovení přátelé poskytli kontaktní informace na někoho z jejich okolí, o kterém věděli, že také splňuje stanovené podmínky.

Můj výzkumný vzorek se nakonec sestával z celkem sedmi informantů, ve věkovém rozmezí od 21 do 41 let, přičemž průměrný věk všech dotazovaných činil 31,7 let. Pokud jde o genderové rozložení, můj vzorek byl tvořen pěti muži a dvěma ženami.

3.5.1 Představení informantů a jejich příběhy

V této části bych ráda krátce představila své informanty, se kterými jsem v průběhu svého výzkumu spolupracovala. Předem bych chtěla připomenout, že se jedná z důvodu anonymity o fiktivní jména.

3.5.1.1 MINHO

Minho je 34 letý muž původem z hlavního města Soul, kde bydlí zbytek jeho velké rodiny. Do Prahy se přestěhoval v listopadu roku 2015 společně se svým bratrancem. Po měsíci hledání se jim podařilo pronajmout si dostatečně velkou nemovitost, kterou následně využili jako korejský *guesthouse*.³³ Po dvou letech podnikání se ale rozhodli, že svůj *guesthouse* prodají jinému korejskému zájemci. Minhův bratranec se poté vrátil zpět do Koreje. Naopak Minho se rozhodl v Praze zůstat, protože si zde našel vážnou známost. Nyní žije již čtyři a půl roku v Praze, přičemž pracuje v jihokorejské firmě, která se specializuje na cestovní ruch.

3.5.1.2 SUNGHOON

Sunghoon je 36 letý muž, který se narodil v Soulu. Jeho rodiče a sourozenci bydlí právě v tomto městě, ale jeho prarodiče žijí v malém městečku v provincii Kjonggi. Do Prahy přiletěl v roce 2015 s kamarádem, také korejské národnosti, se kterým jezdil po evropských městech a společně pořádali akce s korejskou tematikou. Po nějaké době se ale rozhodl natrvalo usadit v Praze, kde v současné době vlastní ubytovací zařízení pro

³³ viz s. 30

jihokorejské turisty neboli *Korean guesthouse*³⁴. Mimo to má také českou přítelkyni, se kterou sdílí společnou domácnost.

3.5.1.3 JISOO

Jisoo je 21 letá studentka vysoké školy. Narodila se ve městě Suwon, který se nachází zhruba 34 kilometrů od Soulu. V Suwonu žije také celá její rodina. Do České republiky přijela v září roku 2018 v rámci studijního pobytu, organizovaným Univerzitou Karlovou a Korejskou univerzitou zahraničních studií (HUFS)³⁵. Nejprve jí bylo v odjezdu bráněno ze strany otce, který měl o Jisoo obavy. Nakonec dal k jejímu novému dobrodružství v Evropě svolení. Pro Jisoo to bylo poprvé, co vycestovala za hranice Jižní Koreje. V Praze bydlí na kolejkách s ostatními zahraničními studenty. Původně měla v Praze zůstat pouze na jeden semestr, ale v Evropě se jí tak zalíbilo, že se rozhodla svůj pobyt prodloužit o další semestr. V současné době se připravuje na zkouškové období.

3.5.1.4 YOUNGHO

Youngho je 38 letý muž původem z města Tegu, ležící v provincii Severní Kjongsang v jihovýchodní části Jižní Koreje. Do České republiky přijel pracovně před šesti lety. Prahu si ale zamiloval a rozhodl se tu zůstat. Nyní se žije jako podnikatel s korejským zbožím, což mu zároveň umožňuje flexibilní pohyb mezi Českou republikou a Jižní Koreou, kde žijí jeho rodiče. V korejské komunitě je známý svým západem pro křesťanství a udržování křesťanských hodnot. Zároveň je dlouhodobým členem evangelického kostela U Jákovova žebříku v Kobylisích.

3.5.1.5 NARA

Nara je 28 letá žena narozená v Soulu. Její rodina se ale po nějaké době rozhodla přestěhovat se o něco dál od centrálního Soulu, konkrétně do jeho předměstí Kojang, který se nachází směrem na severozápad od jeho centra. V Koreji vystudovala obor mezinárodní vztahy na Ewha Womans University. Nejprve žila pár měsíců v Německu, ale po nějaké době se rozhodla přestěhovat do České republiky, a to konkrétně na jaře roku 2017. Bydlí ve sdílené domácnosti s českou spolubydlící. V současné době pracuje v české pobočce jihokorejské firmy.

3.5.1.6 DONGHYUN

³⁴ viz s. 30

³⁵ Hankuk University of Foreign Studies

Donghyun je 24 letý muž původem z města Inčchon, které leží na západním pobřeží Korejského poloostrova. Do České republiky přijel jako malý chlapec společně s matkou. Jeho rodina, včetně mladšího bratra, zůstala v Koreji. V Praze žije více než deset let, přičemž si prošel českou povinnou školní docházkou, takže umí plyně česky. V současné době studuje na Fakultě tělovýchovy a sportu Univerzity Karlovy. Vlastní také certifikaci překladatele a tlumočnicka, takže si příležitostně vydělává překládáním z korejštiny do češtiny a naopak.

3.5.1.7 KYUNGSOO

Kyungsoo je 41 letý muž ze Soulu, kde žije zbytek jeho rodiny včetně rodičů a mladšího bratra. Po rozvodu se svou bývalou manželkou se rozhodl zcela změnit svůj život a odcestovat do Evropy. Do České republiky přiletěl v roce 2012, a nejprve se usadil v Praze. I navzdory tomu, že vystudoval počítačové inženýrství na univerzitě Hongik, měl zpočátku problémy s uplatněním na českém trhu. Když už se chtěl Kyungsoo vrátit zpět do Koreje, ozvali se mu z jedné IT firmy a nabídli mu místo. Po dvou letech se Kyungsoo rozhodl z firmy odejít a přestěhoval se do Ostravy. Tam pracuje v menší počítačové firmě.

Pro přehlednost uvádím tabulku obsahující základní informace o informantech:

Jméno	Věk	Místo narození	Místo pobytu v ČR	Doba pobytu v ČR
Minho (민호)	34	Soul	Praha	4,5 roku
Sunghoon (성훈)	36	Soul	Praha	4 roky
Jisoo (지수)	21	Suwon	Praha	8 měsíců
Youngho (영호)	38	Daegu	Praha	6 let
Nara (나라)	28	Soul	Praha	2 roky
Donghyun (동현)	24	Inčchon	Praha	více než 10 let
Kyungsoo (경수)	41	Soul	Ostrava	6 let

Tabulka 1: Věk, místo narození, místo a doba pobytu migrantů z Jižní Koreje v České republice.

3.6 Analytické postupy

Při kvalitativním výzkumu bylo důležité, aby jeho operace probíhaly souběžně. To se týkalo shromažďování dat, výběru vzorku jedinců, analýzy, interpretace a redukce dat a stanovování závěrů (Disman, 2002, s. 312; Hendl, 2005, s. 207). Hned po provedení rozhovoru jsem jej z diktafonu převedla do písemné podoby včetně všech mimoslovních projevů v rámci komentované transkripce (Hendl, 2008), abych mohla dobře posoudit, zda jsem se ptala na relevantní otázky či nikoli. Komentovanou transkripci jsem také v rámci kvalitativního výzkumu považovala za vhodnou, protože mi umožnila zachytit projevy jako například smích, zaváhání, změny v intonaci atd.

Při prepisu rozhovorů s informanty neznalých českého jazyka jsem postupovala tak, že jsem nejprve celý rozhovor přepsala v jazyce, ve kterém byl rozhovor veden. Následně jsem přepsaný rozhovor přeložila do jazyka českého s tím, že jsem byla co nejopatrnější, abych žádným způsobem nepozměnila hodnotu či autenticitu původní výpovědi. K takovému postupu jsem musela přistoupit u šesti z celkových sedmi informantů.

Po transkripci následovala segmentace dat, tj. rozdělení na jednotky analýzy (například řádky, strany, odstavce atd.). Pomocí otevřeného kódování, které mi umožnilo kódovat až při analýze dat, jsem hledala pravidelnosti a podobnosti v získaných datech, přičemž jsem si prostřednictvím kódů rozdělila text na jednotlivá témata. Celý tento proces byl doprovázen poznámkováním, tedy zapisováním poznámek k jednotlivým kódům, a to v podobě mých úvah a postřehů, předběžných závěrů atd. Tyto poznámky mi dopomohly v zorientování se v textu a pak také při tvoření samotného závěru. Pro lepší orientaci ve výpovědích jsem v rámci kódování zvolila tradiční techniku „tužka-papír“, kdy jsem si již přeložené prepisy výpovědí přenesla do tištěné podoby a následně kódovala pomocí psacích potřeb. Po seznámení se s daty a získáním zkušeností s kódováním, jsem hledala kódy, které jsem mohla postupně zahrnovat do stejných kategorií. V případě, že jsem narazila na nejasnou odpověď, doptávala jsem se informantů při druhém setkání.

3.7 Hodnocení kvality výzkumu

U kvalitativního výzkumu je hodnocení kvality obecně těžší, než u výzkumů kvantitativních. Jedním z faktorů, které mohly nějakým způsobem ovlivnit kvalitu výzkumu bylo jistě malé množství informantů, které však vychází ze samotné povahy výzkumu. Z toho tedy vyplývá, že tento výzkum je vysoce validní, protože může jít hodně

do hloubky, nicméně je zde nízká reliabilita, jelikož mnou navržený výzkum je platný výhradně pro daný výzkumný vzorek (Disman, 2002).

Další bodem je míra reaktivity. Jako výzkumník jsem musela porozumět faktu, že si můj výzkumný vzorek uvědomuje, že provádí rozhovor s občanem České republiky a nikoliv Jižní Koreje. I to jistě mělo do jisté míry vliv na finální výsledky.

Co se týče reflexivity, byla jsem si vědoma toho, že i já mohu výzkum ovlivnit svou subjektivitou/osobností. Proto jsem usilovala o to, abych nikomu z informantů nevnucovala své apriori/schéma českých Vánoc (např. kapr k večeři nebo postava Ježíška).

3.8 Etické otázky

Při tomto bádání jsem postupovala podle etických zásad výzkumu. Všechny informanty jsem před začátkem rozhovoru seznámila s názvem práce, jejím cílem a způsobem, jakým budu data o nich zpracovávat. Záměrně jsem v práci neuváděla žádná jména z důvodu anonymity a na přání dotazovaných. Namísto toho si sami vybrali fiktivní korejská jména.

Dále byli informanti zpraveni o možnosti kdykoli od výzkumné aktivity ustoupit, neodpovídat na otázky, které by jim byly nějakým způsobem nepříjemné, a v případě zájmu také autorizovat a komentovat výsledný text. Veškeré tyto informace se informanti dozvěděli v informovaném souhlasu, který jsem jim předložila před začátkem každého rozhovoru. Rovněž byli ujištěni, že mohou kdykoliv od výzkumu odstoupit nebo se vyhnout otázkám, na které nechtějí poskytnout odpověď.

S osobními daty dotazovaných jsem pracovala výhradně jen já, aby se zamezilo zneužití neoprávněnou osobou. Jedinou osobou, která měla během mého výzkumu přístup k datům byla vedoucí mé práce, která mi v průběhu kódování a sestavování práce radila, jak se získanými daty pracovat.

V neposlední řadě jsem se maximálně snažila o to, abych vzbudila důvěru a navodila atmosféru vyváženého rozhovoru dvou rovnocenných stran, které k sobě navzájem mají respekt.

4 Interpretace dat

V rámci výzkumu jsem se tázala, jak transnacionální migranti z Jižní Koreje slaví Vánoce v České republice, ne/odloučení od domova a od rodiny. Na tuto výzkumnou otázku jsem hledala odpověď prostřednictvím šesti dílčích otázek.

První výzkumná otázka se zabývá tím, jak transnacionální migranti reflektují oslavy Vánoc v ČR v průběhu migrace a jaké praktiky reflektují jako důležité. Druhá výzkumná otázka řeší téma, s jakými lidmi slaví migranti Vánoce v době migrace. Třetí otázka se zajímá tím, jak se jihokorejský migrant, který žije v ČR, podílí na oslavách Vánoc tady (ČR) a tam (KR). Čtvrtá otázka se zabývá tím, jaké významy pojí s danými aktivitami a prostory. Pátá otázka se ptá, jak se jihokorejští migranti vypořádávají s odlukou od domova, a nakonec šestá výzkumná otázka se zajímá, v jakých kontextech rozlišují migranti odlišnost mezi ČR a KR. Na tyto otázky odpovím v závěru na základě následujícího popisu a interpretace dat.

Protože na Vánoce nahlížím jako na synkrezi čtyř rovin: náboženská, národní, rodinná a komerční, budu tuto strukturu sledovat i v rámci popisu a interpretace dat. Přičemž jednotlivé roviny budu identifikovat v rovinách vzpomínání na zemi původu a popisu praxí a významů v současnosti.

Tato část bude dělena do následujících podkapitol - náboženská rovina, národní rovina, rodinná rovina a komerční rovina.

4.1 Náboženská rovina

4.1.1 Vzpomínky na Vánoce v Jižní Koreji

Jak již bylo řečeno v teoretické části této práce, většina odborné literatury se korejskými způsoby oslav Vánoc nijak podrobně nezabývá. Téma oslav Vánoc je nejčastěji stručně vyjádřeno odkazem, že se v Koreji slaví Vánoce stejným způsobem, jako je tomu u křesťanů na Západě (Bušková, 1997).

Z rozhovorů s korejskými migranty skutečně vyplývá, že reflektují mnoho shodných rysů korejských Vánoc s těmi „západními“. Především informanté spojují své vzpomínky na Vánoce s křesťanstvím a křesťanskými prvky. V této souvislosti zdůrazňují především mši, na kterou chodili nejčastěji v doprovodu svých rodičů.

„...chodívala jsem s rodinou do kostela na mši, kde jsme zpívali koledy. To je asi jediné, co si pořádně z toho dětství pamatuji.”³⁶ (Nara, 28 let)

„Chodil jsem na vánoční mši do kostela společně s rodinou a potom jsme šli do restaurace, kde jsme si dali večeři. Příležitostně se k nám přidali i rodinní přátelé.”³⁷ (Youngho, 38 let)

„Maminka je křesťanka, takže účast naší rodiny na vánoční mši byla u nás povinná. Jako malí kluci jsme mši považovali za nejnudnější část Vánoc.”³⁸ (Kyungsoo, 41 let)

Ze všech poskytnutých odpovědí tak lze usoudit, že všichni vztahují své vzpomínky na vánoční oslavy v rodné Jižní Koreji k alespoň jednomu z mnoha znaků křesťanských

³⁶ *Yeah I used to go to the service with my family and sang carols together. That's probably the only thing I clearly remember from my childhood.*

³⁷ *I used attend an annual Christmas service at our church with my family and after that, we went to the restaurant and had dinner. Occasionally even our family friends joined us.*

³⁸ *Our mother is Christian so attending a Christmas service was mandatory for our family. As we were little kids, we thought that Christmas service is the most boring part of Christmas.*

Vánoce. Mezi nejčastější patří vánoční mše. V jejich pojetí jsou tedy Vánoce chápány jako rituál spojený s dětstvím, radostí, ale také s disciplinací.

4.1.2 Návštěva kostela v ČR

Jak jsme se již mohli dočíst v textu autorky Park (2010), působí po České republice, a zejména v Praze několik korejských kostelů. Park jim mimo funkci náboženskou navíc přiděluje funkci integrační.

Existenci korejských kostelů mi všichni informanti potvrzují, avšak jen malá část z nich souhlasí s tvrzením, že by korejské kostely tvořily místo pro integraci nebo že by zprostředkovávaly služby potřebné k usazení v nové zemi, v tomto případě v České republice.

Zejména ti informanti, kteří žijí v České republice po delší dobu uvádějí, že se podoba i funkce korejských kostelů za posledních pár let dosti změnila. Jsou sice i nadále místem, kde se pravidelně (každou neděli) konají bohoslužby v korejském jazyce, ale jejich účastníci se skládají především z jihokorejských migrantů „starousedlíků“, kteří v České republice žijí již delší dobu, a případně z jejich dětí, které se buď ještě narodily v Jižní Koreji, anebo již mají české občanství. Co do funkce korejských kostelů, mimo náboženskou funkci slouží také jako místo pro setkávání, rozhovory a případně i pro uzavírání různých dohod (většinou obchodního charakteru).

Na otázku, zda chodí i nadále do kostela na bohoslužby jako tomu bylo v Koreji, mi skoro všichni odpověděli, že nikoliv. Jako jeden z důvodů uváděli ztrátu v křesťanskou víru spojenou s odloučením od rodiny, dospíváním a nabytím jiného pohledu na svět.

„Člověk najednou dospěje a ty se začneš dívat na svět jinak. Aspoň já jsem to tak měla...nepamatuju si, že by mi někdy Bůh pomohl třeba v přijímacích testech na univerzitu.“³⁹

(Nara, 28 let)

„V Koreji jsme celá rodina do kostela chodila...Tady [v České republice] jsem byl naposledy v korejském kostele asi před dvěma lety, jenom kvůli mému bratranci, který je věřící. Od té doby jsem tam nebyl.“⁴⁰ (Minho, 34 let)

³⁹ *A person grows up and you start looking at the world differently. At least that's how I did...I don't remember God helping me during my university entrance exams.*

⁴⁰ *My whole family used to go to the church back in Korea...the last time I went to the Korean church here was two years ago, back when my cousin was here, he was a believer. Since then, I didn't go there.*

Mezi mými informanty se objevili také případy, kdy se na základě vlastní zkušenosti rozhodli bohoslužbám v kostelech vyhýbat a preferovat raději svou modlitbu v soukromí u sebe doma. Jedním z takových je Kyungsoo, který dříve navštěvoval jeden z korejských kostelů v Praze. To se ale změnilo od doby, co se přestěhoval do Ostravy, kde je pouze jeden korejský kostel. Tam byl pouze jednou v doprovodu korejského kolegy, který ho chtěl seznámit s ostatními jihokorejskými migranty. Účastnil se také české bohoslužby v jednom z místních kostelů, tam ale narazil na jazykovou bariéru. Rozhodl se tedy, že bude praktikovat svou vlastní modlitbu doma.

„Jsem sice křesťan, ale v České republice do kostela nechodím. Modlím se doma...byl jsem tam [v kostele] jednou na bohoslužbě, ale vůbec jsem nerozuměl tomu, co říkali a připadal jsem si tam prostě hloupě. Místo plného soustředění jsem pokukoval po ostatních, jestli dělám všechno správně. Odcházel jsem s takovým zvláštním pocitem. To je asi ten důvod. Když se modlím doma, je to všechno jednodušší. Ještěže jsem si přivezl z Koreje svou vlastní Bibli.“⁴¹ (Kyungsoo, 41 let)

Informanti tedy často v současné době oslavu Vánoc s náboženskou praxí nespojují, protože se z náboženské praxe vyvázali tak jako tak.

Jediný, kdo z informantů do kostela chodí je Youngho, který má náboženskou praxi spojenou s jeho pobytem v ČR.

„...já se o Vánocích přidám k ostatním na mši v našem korejském kostele.“⁴² (Youngho, 38 let)

4.1.3 Současná náboženská praxe v zemi původu

Informanti Vánoce neslaví v souvislosti s náboženstvím. A zároveň jen někteří reflektují náboženskou rovinu Vánoc u svých blízkých, kteří žijí v Koreji. Když mluví o účasti rodičů na bohoslužbách případně při jiných náboženských praxích, artikuluje vždy hranici, která je mezi nimi a těmi, kteří zůstali v Koreji. Někteří informanté tedy říkají, že nyní již žijí odlišný život než jejich rodiče.

⁴¹ *I'm Christian but I don't go to church in Czech Republic. I pray at home instead...I was there one time for a service but I couldn't understand anything they said and I just felt stupid. Instead of a full concentration I was looking around just if I'm doing it correctly. I left the service with a weird feeling. I guess that's the reason. So I do pray at home, that's easier. Thankfully, I brought my own Bible from Korea.*

⁴² *...I am going to join the others during service in our Korean church for Christmas.*

„...tak moje rodina tam [do kostela v Jižní Koreji] chodí pořád, ale tohle už není nic pro mě. Mám dost jiných věcí na práci tady v Praze.“⁴³ (Nara, 28 let)

Jiní mají ale naopak pocit, že kdyby byli v zemi původu, nadále by se účastnili vánočních mší jako tomu bylo v minulosti.

„Je mi trochu líto, že s nimi [rodinou] nemohu do kostela jak tomu bylo skoro po celý můj život.“⁴⁴ (Youngho, 38 let)

Shrnutí

Informanti reflektují náboženskou rovinu Vánoc ve dvou aspektech. Jednak je to vzpomínání na dětství a jednak je to pro některé současná situace příbuzných v Jižní Koreji. Oni sami však Vánoce s náboženskou praxí v současnosti nespojují. Důvodem je buď přestava jiného životního stylu nebo odloučení od rodiny.

4.2 Rodinná rovina

4.2.1 Rodinné vzpomínky

Vzpomínky na korejské Vánoce jsou dalšími informanty naopak asociovány spíše s rodinnou událostí - především s ozdobeným vánočním stromečkem a koledami, které zpívali v korejském jazyce.

„Pamatuji si, že jsme měli na Vánoce v obývacím pokoji postavený stromeček plný ozdob a dokonce jsme zpívali se starší sestrou koledy.“⁴⁵ (Minho, 34 let)

„Jediné, co si trochu pamatuji je, že mě jako malého babička naučila nějakou vánoční písničku. Bohužel jsem tu písničku zapomněl.“⁴⁶ (Sunghoon, 36 let)

⁴³ ...well my family is still going there but it's just not for me anymore. I have enough of stuff to work on her in Prague.

⁴⁴ I feel sorry that I can't go to the church with them as it was for almost my whole life.

⁴⁵ I remember that we used to have a Christmas tree full of decorations in our living room and we also did sing carols with 누나 [nuna].

⁴⁶ The only thing I kind of remember is my grandmother teaching me some Christmas song. Unfortunately, I forgot the song.

Stejně tak se dle vzpomínek ostatních informantů neobešly korejské Vánoce bez dárků. Většina informantů si vzpomíná, že je pod stromečkem čekaly převážně hračky nebo také oblečení.

„Když jsem byla malá, tak jsme všichni dostali na Vánoce od rodičů nějaký dárek, nejčastěji hračku. Pamatuju si, že jsem jednou k Vánocům dostala plyšovou hračku z mého tehdy oblíbeného kresleného seriálu pro děti - Pororo. Muselo mi být tak sedm let, nejsem si jistá. Rozhodně jsem z toho měla opravdu velkou radost.”⁴⁷ (Jisoo, 21 let)

„To víte, chtěli jsme si raději hrát s novými hračkami než sedět v kostele. Ale maminka nás tam [na mši] vždycky dotáhla, ať se nám to líbilo nebo ne.”⁴⁸ (Kyungsoo, 41 let).

„Pamatuji si, že v Koreji jsme jako rodina Vánoce slavili, jelikož jsme byli ještě malí. To jsme jako děti dostávaly vánoční dárky...hlavně ponožky.” (Donghyun, 24 let)

4.2.2 Kontakt s rodinou

Pro Korejce je rodina jedním z nejdůležitějších pilířů korejské kultury. Bylo by snad možné i konstatovat, že právě velký důraz kladený na rodinu hraje nesmírně velkou roli při udržování pevných sociálních sítí mezi transnacionálními migranty žijícími v České republice a jejich rodinami v Jižní Koreji. V pozadí této situace stojí zejména globalizace, jež umožnila jak jednodušší pohyb osob mimo jejich zemi původu, tak technologický vývoj a rychlejší přenos informací (Henig, 2009).

Jak skutečně velký význam má rodina v korejské kultuře mi informanti dali během rozhovorů najevo také prostřednictvím neverbální komunikace. Často se zastavovali uprostřed vět nebo si povzdechli.

„Nebudu lhát, stýská se mi po nich [rodičích]...píšu jim každý druhý den, aby věděli, že se mám dobře a abych si byl jist, že jsou oni zdraví a v pořádku.”⁴⁹ (Kyungsoo, 41 let)

⁴⁷ *When I was little girl, all of us would usually get toys as our Christmas present from our parents. I remember getting a stuffed toy from my favourite cartoon - 뽀로로 [pororo]. I was probably around the age of seven back then but I'm not sure. Anyways, this present made me so happy.*

⁴⁸ *You know, we wanted to play with our new toys rather than sitting in church. But our mom always took us with her, like it or not.*

⁴⁹ *I'm not gonna lie, I miss them...I text them every other day just so they know that I'm alright and also for me to know they're healthy and okay.*

To se projevuje i ve vztahu k Vánocům. Informanti komentovali, že jim rovina o Vánocích chybí. Ukazovali na problematičnost migrace, když říkali, že to nejde jednoduše odjet do země původu.

„...takže mi rodina hodně chybí a občas mám opravdu chuť sbalit si věci a odjet, ale tak jednoduše to bohužel nejde, to jenom ve filmech.”⁵⁰ (Minho, 34 let)

V životě transnacionálních migrantů z Jižní Koreje hrají (nejen o Vánocích) důležitou roli v udržování kontaktů mobilní aplikace. Ty umožňují překonat vzdálenost a umožnit komunikaci napříč časovými pásmy.

„Je mi trochu smutno, ale dneska existuje spousta možností, jak se s nimi spojit. Já si s rodinou volám přes Kakao Talk každý den, a to i navzdory časovému posunu. Nechci, aby se o mě báli.. přece jenom, jsem jejich dcera.”⁵¹ (Jisoo, 21 let)

Pojem *Kakao Talk* se v této práci ještě objeví; a jelikož o něm bude v následujících odstavcích několikrát řeč, považuji za užitečné se mu věnovat trochu blíže.

Dle vyjádření jednotlivých informantů se dozvídáme, že *Kakao Talk* je bezplatná jihokorejská mobilní aplikace, která primárně umožňuje svým uživatelům posílat textové zprávy, volat či zahájit videohovor. Jediné, co její uživatelé musí splňovat, je mít platné telefonní číslo a dobré připojení k internetu, na jehož základě celá aplikace funguje.

Dříve byl *Kakao Talk* dostupný pouze pro jihokorejská telefonní čísla, ale s postupem globalizace byl zpřístupněn i uživatelům ze zemí mimo Jižní Koreu. Bylo by snad možné konstatovat, že právě díky takovým aplikacím jsou transmigrační sociální sítě mezi jihokorejskými migranty a jejich domovy tak silné. Současně se potvrzují slova Vertovce (2004), který konstatuje, že nová média hrají v udržování transnacionálních sociálních sítí velkou roli.

„Je to vlastně takový korejský ekvivalent k aplikacím jako je Whatsapp nebo Messenger od Facebooku. Kdo nemá v Koreji Kakao Talk, jako by ani neexistoval. Prostřednictvím této

⁵⁰ *...so I do miss my family and sometimes, I just want to pack my bags and leave, but it's not that simple unfortunately, only in the movies.*

⁵¹ *I feel kind of sad but there are so many ways on how to connect with them. I do call my family every day despite the time zones. I don't want them to worry about me...I'm their daughter.*

mobilní aplikace si posíláme zprávy, můžeme spolu telefonovat, posílat fotky a mnoho dalšího."⁵² (Minho, 34 let)

Minhův výrok, že bez *Kakao Talk* by ani člověk neexistoval, se zdá být opravdu pravdivý, protože ve všech rozhovorech se každý informant o aplikaci *Kakao Talk* alespoň jednou přímo zmínil.

Z toho lze usoudit, že *Kakao Talk* hraje významnou roli i při oslavách Vánoc transnacionálních migrantů z Jižní Koreje v ČR, kde jmenovanou aplikaci používají pro obřadní účely, resp. umožňuje jim být s příbuznými v konkrétních okamžicích u obřadu.

*„...ale zavolám jim [rodičům] prostřednictvím Kakao Talk a popřeji jim jen to nejlepší.“*⁵³ (Youngho, 38 let)

Sami zároveň reflektují, že musí promýšlet časová pásma, aby se trefili.

*„Akorát to budu muset časově vyřešit. Rodiče jsou už přece jen starší a nemohu jim volat kdykoli se mi zachce.“*⁵⁴ (Kyungsoo, 41 let)

Moderní média hrají roli i pro obdarovávání rodinných příslušníků, právě díky těmto internetovým serverům lze distribuovat dárky, aniž by informanti byli nuceni jet do země původu (blíže viz podkapitola 4.4.2). Právě i obdarování je aspektem, který utužuje rodinné vztahy.

Shrnutí

Z výše uvedeného lze říci, že rodina zůstává pro slavení Vánoc významnou složkou, jak na úrovni vzpomínání, tak na úrovni současné praxe. Je to právě ona, která prožívání Vánoc situuje do prostoru tam (Jižní Korea). A to skrze internetovou komunikaci a akt obdarování.

4.2.3 Přátelé v Koreji

Podle výpovědi informantů je pro Korejce přátelství velmi důležité. Ze začátku všichni informanti mluvili spontánně o svých korejských přátelích, kteří zůstali v jejich rodné zemi. Mnoho z nich s nimi udržuje i nadále velmi úzký kontakt, opět prostřednictvím nových

⁵² *It's basically a Korean equivalent to apps such as WhatsApp or Messenger from Facebook. Who doesn't have 카카오톡 [kakao tok] in Korea, doesn't even exist. With this application we can send messages, make calls, video calls and many more.*

⁵³ *...but I will call them with 카카오톡 [kakao tok] and send them my best wishes.*

⁵⁴ *I just have to solve the time. Parents are pretty old and I can't just call them whenever I want.*

médií. Tentokrát však mnohokrát zmiňovanou aplikaci *Kakao Talk* doplňuje další mobilní aplikace s názvem *Instagram*. Dle slov informantů je *Instagram* dokonce mnohem populárnější, než světový gigant *Facebook*. *Instagram* mi informanti popsali jako aplikaci, kam mohou uživatelé nahrávat fotografie a krátká videa, načech je sdílejí buď s celým světem na základě *hashtagů* (pokud mají veřejný účet), anebo pouze se svými přáteli (v případě, že mají soukromý účet). Přátelé jim tak mohou komentovat přidané fotografie nebo jim dát *lajk*⁵⁵, což je výraz toho, že se jiným uživatelům příslušný příspěvek líbí.

„*Jo Instagram občas používám, abych se podíval, co vlastně mí kamarádi dělají a co je u nich novýho...*” (Donghuyn, 24 let)

Mnoho informantů se také dozvídá o zlomových okamžicích svých přátel v Koreji právě skrze *Instagram*, kam většina přidává fotky z výletů, zásnubní fotografie či dokumentují své malé ratolesti. To se týče i Vánoc, kdy právě tito přátelé nahrávají fotografie z jejich oslav nebo vánočních večírků v Koreji.

„*Pár mých kamarádů, co zůstaly v Koreji, mi vždycky na Vánoce posílají fotky z vánočních večírků na kterých byli*”⁵⁶ (Nara, 28 let)

„*...to mám všude [na Instagramu] samý vánoční stromečky s barevnými světýlky, oslavy nebo hromady zabalených dárků.*” (Donghyun, 24 let)

Shrnutí

Nová média umožňují informantům být i nadále v kontaktu se svými přáteli, kteří zůstali v Jižní Koreji, a zažít Vánoce prostřednictvím fotek. Tyto kontakty nejsou vázány na konkrétní čas a úkony participace. Fotky od přátel přicházejí se zpožděním, nicméně s rodinou se vše děje ve stejný čas a participují spolu na vánočních obřadech resp. praktikách.

4.2.4 Přátelé v Čechách

⁵⁵ z anglického slova *like* [lajk]. V překladu znamená líbit se. Na sociálních sítích je *like* tlačítkem, jehož stisknutím vyjadřuje uživatel zalíbení či podporu s označeným obsahem. Jedná se o zkrácenou alternativu písemného vyjádření souhlasu či podpory. V českém prostředí se užívá převážně jeho mluvená forma - *lajk*.

⁵⁶ *Few of my friends, who stayed in Korea always send me photos from Christmas parties during Christmas which they attended.*

Absentující rodinu při oslavě Vánoc nahrazují přátelé. Tak jako je popsána transnacionální migrace, se na tomto místě jedná o vznik pseudopříbuzenských vztahů (Brettell, Hollifield, 2000).

Korejci

Informanti pobývající na území ČR již několik let se shodují na tom, že většinu svých korejských přátel poznali skrze korejské kostely (blíže viz podkapitola 4.1.2). Z některých výpovědí vychází najevo, že před několika lety jihokorejsí migranti dokonce vyhledávali taková místa jakými jsou např. kostely.

„...hodně nově příchozích Korejců se seznamovalo v těch korejských kostelech. Já taky když jsem sem [do Prahy] poprvé přijel, tak jsem vyhledával místa, kde se ostatní Korejci setkávali.”⁵⁷ (Sunghoon, 36 let)

Podoba seznamování se však v průběhu let změnila. Informanti, kteří prozatím v ČR nestrávili dlouhou dobu, uvádějí spíše zaměstnání nebo sociální síť.

„No já jsem se vlastně přijela a začala jsem pracovat ve firmě, kde pracuje docela hodně Korejců, takže v práci.”⁵⁸ (Nara, 28 let)

„Když nepočítám ji [spolubydlící], tak jsem se potkala s ještě další Korejkou přes Facebook, protože spolu chodíme na stejnou fakultu.”⁵⁹ (Jisoo, 21 let)

Co se týče oslav Vánoc ve společnosti ostatních Korejců, ani jeden z informantů nenamítá. Naopak většina uvádí, že právě s korejskými přáteli tráví buď posledních pár dní před nebo právě na Štědrý den. Taková setkání podporují vznik pevných pseudopříbuzenských vztahů, o kterých byla řeč výše. Jedním z takových je např. Kyungsoo.

„Dáme si [s korejskými přáteli] svařák a užíváme si tu jedinečnou vánoční atmosféru.”⁶⁰ (Kyungsoo, 41 let).

⁵⁷ *...a lot of Korean newcomers used to know each other in those Korean churches. Me too, when I came here for the first time, I was searching for places where other Koreans would meet.*

⁵⁸ *Well, I in fact came here and started working in a company, where a lot of Koreans work so at work.*

⁵⁹ *If I don't count in my roommate then I had met another Korean girl via Facebook because we go to the same faculty.*

⁶⁰ *We buy svařák and just enjoy that one of a kind Christmas atmosphere. I even joined the others to see the Christmas tree light up for the first time back at the beginning of December.*

Češi

Do rozhovorů se dostává též otázka ohledně navazování přátelských vazeb s českými občany. Odpovědi informantů byly sice velmi různorodé, ale i tak je v nich jistá paralela. Nejčastěji informanté mluví o tom, že své české přátele potkali v rámci různých veřejných akcí, které se zaměřovaly na popularizaci korejské kultury v ČR. Z toho vyplývá, že jejich čeští přátelé již měli nějaké ponětí o korejské kultuře, proto nebyla jejich setkání „obohacena” o kulturní *faux pas*. Dále v menší míře uváděli informanti např. zaměstnání nebo sdílení společné domácnosti.

Několik informantů je toho názoru, že se s českými přáteli dokonce cítí lépe než s těmi korejskými, a to i navzdory občas vznikající jazykové nebo kulturní bariéře. Za vinu to dávají především korejské etiketě, která byla v minulosti silně ovlivněna konfuciánským učením a buddhismem. Pro jihokorejskou komunitu je typické, že dodnes mezi sebou striktně dodržují korejskou etiketu a společenské normy chování, které se zakládají na několika stupních zdvořilosti. Zdvořilostní stupně se dále formují především na základě věku a profesního či společenského postavení přítomných.

Potvrzuje se tak to, o čem psal Szaló (2007) ohledně transnacionálních sociálních polí - jsou to opravdu místa, kde se soustřeďují právě zvyklosti a jazyk.

„Já nevím, čím to je, ale s českými kamarády se cítím uvolněnější. Nejenže si tykáme bez ohledu na to, jak velký je mezi námi věkový rozdíl nebo na jaké jsme profesní pozici. Tady si mohu jít klidně na pivo se svým šéfem jakožto člověkem mne rovným. Tohle by bylo v Koreji nepředstavitelné.”⁶¹ (Kyungsoo, 41 let)

Většina informantů ale korejský způsob společenského chování a návyky dodržuje i v České republice. Rozdíl spočívá pouze v tom, že dokáží oddělit prostor korejský a nekorejský. To znamená, že se za dobu svého pobytu tak dostatečně aklimatizovali a začlenili do místní společnosti, aby dokázali rozeznat české chování od korejského a aby na základě toho také jednali.

4.2.5 Vánoční oslavy ve společnosti přátel

Protože se rozhovor věnoval vánočním oslavám, bylo nutné se informantů zeptat, s kým budou slavit Vánoce. Odpovědi byly různorodé.

⁶¹ *I don't know why but I feel more relaxed with my Czech friends. Not only we use 반말 [banmal] regardless of age gap or position at work. Here, I can go have a beer with my boss as two equal people. That would be unimaginable in Korea.*

Youngho, který je mezi informanty jediným, kdo se aktivně účastní korejských bohoslužeb v jednom z mnoha korejských kostelů, slaví Vánoce společně s ostatními členy (jihokorejskými migranty křesťanské víry) a jejich rodinami v rámci korejské vánoční mše.

*„Budou se zpívat koledy, bude vánoční stromeček, dokonce bude připravené i jídlo...prostě takový Štědrý den, ale pokorejsku.“*⁶² (Youngho, 38 let)

Informanti, kteří se identifikují jako ateisté, se rozhodli trávit vánoční svátky zcela individuálně. Z poskytnutých odpovědí lze ale celkově odvodit, že se budou pohybovat ve společnosti korejských i českých přátel.

V případě slavení Vánoc s českými přáteli panuje mezi Korejci názor, že by se tak mělo dít až po Štědrém dnu. V očích Korejců je totiž Štědrý den věnován rodinám, kterých si, jak už bylo řečeno na začátku této podkapitoly, velice váží. Panuje tu tady určitý respekt jihokorejských migrantů vůči českým rituálům a tradicím. Takový respekt a zároveň pochopení je evidentní zejména u těch informantů, jejichž partneři/partnerky jsou české národnosti.

*„Moje holka bude na Štědrý den na Moravě, kde bydlí její máma a celá její rodina...my ty Vánoce oslavíme po svém až se vrátí.“*⁶³ (Sunghoon, 36 let)

*„...já vím, že toho 24. prosince bude přítelkyně s rodinou...přece jí nebudu trhat od rodiny.“*⁶⁴ (Minho, 34 let)

4.3 Národní rovina

4.3.1 Vzpomínky na korejské Vánoce

Informanti vzpomínají také na specifické prvky. Jedním z takových je Santa harabodži.⁶⁵ Je to zcela nový jev, na který jsem v žádné odborné literatuře dosud nenarazila. Santa harabodžihovo mi Minho vzhledově popsal jako staršího pána větších

⁶² *We will be singing carols, there will be a Christmas tree, even food will be ready...it's just like Stedry den but the Korean way.*

⁶³ *My girl will be at Morava on Stedry den, that's where her mother and her family lives...we will celebrate Christmas after she comes back.*

⁶⁴ *...I know that on 24th December, my girlfriend will be with her family...well I'm not going to tear her out from her family, obviously.*

⁶⁵ Děda Santa; v korejském originálu 산타 할아버지

rozměrů, s dlouhými bílými vousy a oblečeného v zeleném nebo červeném oděvu. Od klasického Santa Klause se liší zejména tím, že má na hlavě tradiční čepec *gat*⁶⁶ z dob čosonské dynastie. Postupem času ale jeho popularita klesala až nakonec splynul dohromady s celosvětově známým Santa Klausem, který je v současné Koreji jedním z nejznámějších symbolů Vánoc vedle soba Rudolfa. Z původního Santa harabodžih zbylo pouze jeho jméno, které se v současné době užívá jako další pojmenování Santa Klause.

*„...ten den jsem zjistil, že Santa harabodži neexistuje a celou tu dobu to byl náš táta...Ale doted' si pamatuji, jak jsem byl hrozně smutný, že Santa neexistuje. Brečel jsem kvůli tomu skoro celý den.”*⁶⁷ (Minho, 34 let)

4.3.2 Současné Vánoce v Koreji jako svátek mladých lidí

Zejména nevěřící informanti se dále shodují na tom, že v porovnání s Čusokem a Seollalem jsou korejské Vánoce zcela obyčejným svátkem, kdy většina populace nejde do práce či do školy. Mnozí z nich jsou ještě toho názoru, že současný význam Vánoc v Jižní Koreji je spíše zaměřený na konzum a mladé páry. Právě mladé páry využívají volného dne k tomu, aby se mohli setkat se svými partnery/partnerkami a strávili s nimi celý den po obchodech, restauracích nebo zábavních parcích. Občas jejich setkání doprovázejí malé symbolické dárky, které jejich druhé polovičky mají vyjádřit nebo připomenout jejich lásku.

„ V Koreji je to spíše svátek pro páry... ” (Donghyun, 24 let)

*„Moje poslední Vánoce v Koreji jsem strávila s bývalým přítelem. V Koreji jsou Vánoce už považovány spíše za svátek mladých párů. Takže od doby, co jsem nastoupila na univerzitu, jsem vždycky na Vánoce měla rande.”*⁶⁸ (Nara, 28 let)

4.3.3 Vánoce pokorejsku v Čechách

⁶⁶ korejsky *갓* [gat]

⁶⁷ *...on that day I had discovered that Santa doesn't exist and it was our dad the whole time...I still remember how sad I was when I've realized Santa was not real. I cried almost whole day because of that.*

⁶⁸ *I spent my last Christmas in Korea with my ex boyfriend. Overall, Christmas in Korea is now rather a special day for young couples. So, since I enrolled to university, I always had a date.*

V rozhovorech se objevilo několik informantů, kteří se rozhodli některé praktiky z rodné Jižní Koreje nadále udržovat i tady. Jak již zaznělo výše, Youngho tento způsob nazývá Štědrým dnem „*pokorejsku*“. V jeho definici to znamená především jazyk, jídlo a lidi.

4.3.4 Jídlo

Přestože velká část informantů žije v České republice poměrně dlouhou dobu, jejich způsob stravování se nijak zásadně nezměnil. I nadále jsou věrní korejské kuchyni a někteří se dokonce drží rodinných receptů. To se týká i podoby pravděpodobné štedrovečerní tabule. Z rozhovorů vyšlo najevo, že v korejské kultuře sice existují pokrmy, které se jí v daný den či svátek, ale ve vztahu k oslavě Vánoc žádné takové jídlo neexistuje. Namísto toho se k tématu vyjadřují tak, že rozlišují vhodnost jídla podle ročního období nebo počasí. Mezi nejčastěji uváděná jídla patřilo bulgogi, což je hovězí maso nakrájené na tenké plátky, marinované v omáčce a následně upravené buď formou grilu na otevřeném ohni, anebo na pánvi způsobem stir-fry.

„...navaril jsem nám bulgogi, miyeok⁶⁹ polévku, rýži..pak tu máme jako přílohy domácí kimčchi⁷⁰, sušené mořské řasy, brokolici s gochujang⁷¹ pastou”⁷² (Minho, 34 let)

„...neznám člověka, který by nemiloval bulgogi.”⁷³ (Jisoo, 21 let)

Většinu ingrediencí k přípravě korejských pokrmů informanti kupují především na dvou místech - v tuzemských supermarketech a v K-SHOPECH. Do K-SHOPU chodí pouze pro korejské ingredience, které nejsou v běžných supermarketech k sehnání.

České jídlo

⁶⁹ miyeok-guk (korejsky 미역국) je polévka z mořských řas

⁷⁰ kimčchi nebo kimči (korejsky 김치) je korejské národní jídlo z fermentovaného zelí, ředkve, jarní cibulky, pálivé pasty a soli. Každá rodina má svůj vlastní recept, takže existuje nespočet variací kimčchi.

⁷¹ gochujang (korejsky 고추장) je pálivá fermentovaná pasta z chilli papriček, lepkavé rýže a sojových bobů

⁷² *...as you can see, I cooked 불고기 [bulgogi], 미역국 [mijukguk], rice...and then we have some 반찬 [bančan] like homemade 김치 [kimči], dried seaweed, broccoli with 고추장 [gočudžang] paste.*

⁷³ *...there's no person who doesn't like 불고기 [bulgogi].*

Všichni mí informanti se ale shodují na tom, že si čas od času dopřejí také českou kuchyni za společnosti převážně českých přátel. Ti, co někdy ochutnali české vánoční jídlo si nejvíce pochvalují bramborový salát.

*„Poprvé jsem měl tradiční bramborový salát, který byl docela dobrý.“*⁷⁴

(Sunghoon, 36 let)

*„Bramborový salát...nikdy jsem netušila, že by majonéza a brambory šly k sobě tak dobře.“*⁷⁵ (Nara, 28 let)

4.3.5 Vnímání českých Vánoc očima jihokorejských migrantů

Ze strany jihokorejských migrantů převládá názor, že se v období Vánoc jednoznačně mění chování českých obyvatel. Někteří informanté explicitně popisují Čechy jako milejší, usměvavější a vstřícnější, přičemž změnu v chování spojují právě s nadcházejícím vánočním obdobím.

„Prostě se mi zdá, že jsou o Vánocích milejší. Podle mého názoru to způsobuje ta vánoční atmosféra.“ (Donghyun, 24 let)

*„...v období Vánoc jsou Češi strašně hodní a více se usmívají.“*⁷⁶ (Minho, 34 let)

*„Všimla jsem si, že jsou Češi milejší. Dokonce mi jednou pán v samoobsluze popřál hezké svátky.“*⁷⁷ (Jisoo, 21 let)

Jihokorejští migranti pohlížejí na české Vánoce jako na rituál, který se váže na české tradice, jejichž kořeny jsou dodnes českou společností pevně dodržovány. Důležitost vánočních oslav a svátků vydedukovali především z pozorování chování svých českých přátel nebo případně partnerů/partnerek, se kterými se za dobu svého pobytu seznámili.

⁷⁴ *For the first time in my life, I ate a potato salad, which was pretty good.*

⁷⁵ *Potato salad...I never thought mayo and potato would match together so well.*

⁷⁶ *...Czech people are so nice and they smile more during Christmas.*

⁷⁷ *I've noticed that Czechs are nicer. Even a guy in a convenience store wished me nice holidays.*

*„Ze začátku jsem byl trochu překvapený, když přítelkyně šlela, že nemá dárek pro jednoho z rodičů. V ten moment jsem si začal uvědomovat, jak vážně Češi berou Vánoce...a to i význam pouhých dárků.“*⁷⁸ (Sunghoon, 36 let)

*„To tady v Česku je to velký svátek. Za můj pobyt tady v Praze jsem nepotkala jediného Čecha, který by neslavil Vánoce. Ale líbí se mi to...To, že i nadále mají Češi citění pro udržování tradic a berou to prostě vážně. Mám pocit, že Vánoce pro ně nejsou jenom o dárkách, ale hlavně o rodině.“*⁷⁹ (Nara, 28 let)

V rozhovorech také mnozí informanti porovnávají české Vánoce s velkými korejskými svátky, jakými jsou Seollal⁸⁰ a Čusok⁸¹.

Podobu českých Vánoc s uvedenými svátky spatřují jihokorejští migranti v rodinném aspektu. Ovšem uvědomují si i jejich odlišnosti. Například při Čusoku a Seollalu se rodina schází proto, aby uctila své předky. Oproti tomu moderní „západní“ Vánoce jsou primárně zaměřují na to, aby se rodina sešla za účelem rituálu, který prostřednictvím dílčích úkonů naplňují, a uvědomují si tak na základě toho svou příslušnost ke kolektivu. To se shoduje s Durkheimovým pojetím rituálu, v rámci kterého jsou slavnosti především prostředkem, pomocí něhož si společenství připomíná a utvrzuje svou příslušnost ke společné kolektivě (Durkheim, 2002 in Šíma, 2017).

*„...je vidět, že Vánoce jsou pro Čechy velkou událostí, asi tak jako pro Korejce Seollal nebo Čusok.“*⁸² (Minho, 34 let)

Mezi informanty se objevují i tací, kteří zažili české Vánoce na vlastní kůži. Byli tedy přímo včleněni do rituálu Štědrého dne ze strany českých obyvatel.

„Když jsem tu trávil Vánoce poprvé, tak mě můj český domácí pozval k němu domů na vánoční večeři. To byla ta nejkrásnější vzpomínka na české Vánoce. Zažil jsem české

⁷⁸ *At the beginning I was little surprised as my girlfriend was going crazy over not having her present for one of her parents. At that moment I started realizing how seriously Czech people do take Christmas...and its meaning of gifts.*

⁷⁹ *Here in Czech it is a big holiday. During my stay in Prague, I haven't met a single Czech person who doesn't celebrate Christmas. 그냥 좋아 [kunjang čoa]. Even now, Czech people have this urge to keep the traditions going and they do take it seriously. I have a feeling Christmas is mainly about family for them, not the gifts.*

⁸⁰ viz s. 25

⁸¹ viz s. 25

⁸² *...clearly, Christmas is really important holiday for Czech people. Just like 설날 [solal] or 추석 [čusok] is for Korean people.*

tradice a hlavně jsem naživo zažil, jak moc si Češi zakládají na rodinných vazbách. A navíc jsem změnil názor na Čechy. Nejprve jsem si myslel, že jsou věčně naštvaní, ale po tomto zážitku jsem zjistil, že jsou vlastně hrozně přátelští.”⁸³ (Youngho, 38 let)

„Když jsem jí [spolubydlici] řekla, že nemám žádné plány na Vánoce, tak mi nabídla, abych se přidala k její rodině...Prý, abych poznala pravé české Vánoce.”⁸⁴ (Nara, 28 let)

Na české Vánoce ale nepohlížejí pouze v dobrém. V rámci rozhovorů se mi pár informantů svěřilo se problémy, které byly ve větší míře spojeny s fungováním a administrativou českých úředních aparátů (nejen) během vánočních svátků.

„Minulý rok, když jsem se teprve pořádně zabydlovala, tak jsem Vánoce moc neřešila. Naopak mě to spíš štvalo, protože jsem musela řešit svůj pobyt, vízum a všechny ty dokumenty a samozřejmě všechny úřady byly buďto zavřené nebo měly krátkou otevírací dobu.”⁸⁵ (Nara, 28 let)

„...jediným problémem je Česká pošta, protože pro mě, cizince, je její systém docela chaotický a vůbec se nevyznám v té hromadě podmínek. Vždyť chci jenom poslat balíček. A pak ještě ty nekonečně dlouhé fronty, co tam jsou...”⁸⁶ (Jisoo, 21 let)

4.4 Komerční rovina

4.4.1 Vzpomínky na Koreu

⁸³ *When I was spending my very first Christmas here, my landlord invited me to his house for a family Christmas dinner. That is the most beautiful memory that I have on Czech style Christmas. I've experienced Czech traditions and especially, I saw how Czech people take family ties seriously. And I also changed my view on Czech people. At first, I thought they're always mad but after this experience I think they're really friendly.*

⁸⁴ *When I told her that I have no plans for Christmas, she offered me to join her family...In order for me to discover the real Czech Christmas she said.*

⁸⁵ *Last year, when I was just getting used to this whole place, I didn't really care about Christmas. It was rather making me angry because I needed my to solve my stay permit, visa and all that stuff and of course, the buildings were either closed or had very short opening hours.*

⁸⁶ *...the only struggle I have here is with the Czech post because their system is kind of chaotic and I can't find my way through all those conditions. I just want to send a small package. And those endless lines there...*

Přestože informanti mluví v dětství o dárcích, které jim dělali radost, nespojovali je s útoky obchodníků na peněženky nakupujících či marnotratností. Když mluví o hmotných věcech, tak je vždy dávají do souvislosti s dětstvím, radostí a vztahem k rodičům (viz kapitola 4.2). Nicméně jejich pohled na současné Vánoce rovinu komerce zahrnuje.

4.4.2 Nakupování

Zde převládá názor, že přestože jsou české komerční, oproti té korejské to není až tak extrémní, naopak považují tuzemský komerční aspekt Vánoc za přirozený. Ani jeden z nich se však přímo nezmiňuje o tom, jak na ně komerce českých obchodů během vánočního období působí.

„...aspoň v porovnání s Koreou. V Koreji jim jde hlavně o co nejlepší obchod. Tady je to takové...přirozené. Hrozně se mi líbí vánoční trhy na Staroměstském náměstí. A vůbec celkově Staroměstské náměstí, a že tam jsou trhy v takových budkách a opravdový strom, který je krásný.”⁸⁷ (Jisoo, 21 let)

„...ulice Myeongdongu a Hongdae jsou i normálně přeplněné, ale pokud tam chceš jít o Vánocích, tak se prostě musíš připravit na to, že se na Tebe lidi budou tlačit a možná ztratíš nervy jako já.”⁸⁸ (Nara, 28 let)

Mezi informanty se však najdou i tací, kteří se snaží s Vánocemi spojenou komercí vyhnout.

„Jediná věc, která mi na Vánocích vadí je ta šílená nákupní horečka...ale v současné době beru všechnu tu ,nákupní horečku spojenou s Vánocemi za šílenost.”⁸⁹

4.4.3 Dárky

Součástí rozhovorů byla také otázka týkající se dárků. Jak jsme se již mohli dočíst v teoretické části práce v rámci textu autorek Jirkové a Ulrychové (2006), vánoční dárky tvoří nedílnou součást Vánoc, přičemž jsou spojené s rituálem vánočního nakupování a

⁸⁷ ...at least in comparison with Korea. In Korea, all they want is the best deal. Here, it is somehow...natural. I really like the Christmas market on Old Town Square. And overall the Old Town Square and that market made out of little cabins and the real tree, which is beautiful.

⁸⁸ The streets of 명동[mjongdong] and 홍대[hongde] are normally overcrowded, but if you want to go there during Christmas, you need to be prepare for people pushing you and maybe you will lose your temper like me.

⁸⁹ The only thing I don't like about Christmas is that insane shopping fever... for now, I consider this whole shopping fever during Christmas as an insanity.

obdarovávání. V tomto kontextu se nabízí otázka, jestli si korejsí migranti vůbec dávají dárky, a pokud ano, jakou o nich mají představu.

Z hlediska komerce rozumí světu jako globalizovanému, a nepřipisují komerčnímu jednání Čechů nebo Korejců odlišné významy. Většina informantů se obecně shoduje na tom, že jedním z nejvhodnějších vánočních dárků, které se dávají jak v ČR, tak v Jižní Koreji, je v současné době láhev kvalitního alkoholického nápoje, konkrétně bylo několikrát jmenováno evropské červené víno a tradiční korejské destiláty.

„Já bych řekl, že třeba víno je dobrý nápad, ale jenom to červené.”⁹⁰ (Sunghoon, 36 let)

„Kromě sodžu mě teď napadá třeba makgeolli, což je rýžové víno bílé barvy. Konzumuje se při slavnostních příležitostech, jako je například Chuseok⁹¹, ale také při běžném setkání s přáteli.”⁹² (Youngho, 38 let)

Mimo alkohol byly také mnohokrát uváděny různé kosmetické sady nebo soupravy pro péči o pleť. Výběr právě tohoto druhu dárků souvisí s korejskou mentalitou, kde vzhled hraje jednu z nejdůležitějších rolí v životě pravděpodobně každého mladého Korejce. Není výjimkou, že například při pracovních pohovorech požadují korejské firmy, aby měl jejich budoucí zaměstnanec ‚representativní vzhled‘. Tím se ale nemyslí, aby byl jedinec čistotný (to je samozřejmost), ale aby byl pohledný. Možná právě z tohoto důvodu tolik informantů sahá právě po dekorativní kosmetice a péči o pleť, jakožto ideálním dárku na Vánoce.

„...prostě, aby se na Tebe dalo dívat.”⁹³ (Nara, 28 let)

Menší část informantů je rozhodnuta, že bude o Vánocích do Koreje posílat dárky svým rodinám. Obsah dárků už je značně individualizován, ale jde především o věci, které v Jižní Koreji nelze běžně koupit nebo se tam nedovážejí. Mezi takové případy patří například české potraviny nebo dekorativní kosmetika od značek, které se na jihokorejském trhu neprodávají.

⁹⁰ *Well I think that wine, for example, would be a good idea, but only the red one.*

⁹¹ viz s. 25

⁹² *Besides of 소주 [sodžu], I can think of 맥걸리[makkoli] which is a white-colored rice wine. People consume this during celebrations for example during 추석[Čusok] but also with friends.*

⁹³ *...just so you can look presentable.*

„Manufaktura je v Koreji hrozně populární, skoro všichni, kdo navštíví Prahu, si odvezou alespoň jeden produkt. Pak oplatky? Myslíš ty kulaté a tenké...prostě ten typ wafli, co prodávají v Karlových Varech.”⁹⁴ (Jisoo, 21 let)

„Do Koreje pošlu balíček naplněný s českým jídlem, jako to ostatně dělám už třetím rokem. Oni mi zase posílají věci z Koreje, co tady nekoupím.”⁹⁵ (Sunghoon, 36 let)

Zde se potvrzuje Henigovo (2009) tvrzení z teoretické části, kdy se v rámci globalizace zmiňuje o spojnicích mezi geografickými místy, prostřednictvím kterých proudí mezi místy právě například různé dary. Na nich podílejí i Vánoce v tom smyslu, že české produkty proudí do Jižní Koreje.

I v tomto případě zde hrají svou roli nová média. Z rozhovorů vyplynulo, že již dříve zmíněná aplikace *Kakao Talk* neslouží jihokorejským migrantům pouze ke komunikaci s rodinou a místem původu, ale také jako prostředek k udržování rituálu. *Kakao Talk* lze totiž užívat jako nástroj k nákupu (nejen) vánočních dárků pro své nejbližší bez ohledu na to, kde se odesílatel nebo příjemce nacházejí; stačí stisknutí pár tlačítek na klávesnici telefonu. Tímto se nám potvrzují slova Zillinger (2014), který říká, že právě nová média umožňují participaci transnacionálního migranta na rituálu, přestože se jej fyzicky neúčastní.

„...v Koreji se přes Kakao Talk dají koupit i dárkové poukázky a kupóny. Ty koupíš právě prostřednictvím této aplikace a pak pošleš tomu, komu to chceš dát. Ten si pak zajde do daného obchodu, kde mu po předložení poukázky na mobilu dají již zakoupenou věc. A takhle „nakupují” dárky na dálku.”⁹⁶ (Minho, 34 let)

4.4.4 Současný význam Vánoc

⁹⁴ *Manufaktura is really popular in Korea. Everyone gets at least one product while visiting Prague. And then...the wafers? Round and thin..basically that type of waffles they sell in Karlovy Vary.*

⁹⁵ *I'll send a package to Korea filled up with Czech food like I'm doing this for third year. And they are sending me some stuff I can't buy here from Korea*

⁹⁶ *...in Korea you can buy gift card and coupons via 카카오톡 [kakao tok]. You can purchase those by this app and then send the link to that person. After that, he can go to the store and pick up the purchased items just by showing the gift card. And that's how I shop the gifts so far away.*

Následovala otázka, co pro migranty v současné době Vánoce znamenají? Nyní, když už nejsou informanti svazováni svými rodiči ani rodinnými příslušníky, nýbrž se mohou rozhodovat sami za sebe jakožto autonomní jedinci.

Z většiny výpovědí lze vydedukovat, že se význam Vánoc u Korejců signifikantně změnil. Již to není rituál symbolizující dárky nebo docházení na mše, nýbrž příležitost, při které si mohou jihokorejští migranti na chvíli odpočinout od povinností, které se vztahují především k jejich profesním životům a pobytu v ČR.

*„Čím jsem starší a čím déle žiji v Praze, tak už to tak neprožívám...v současné době pro mě Vánoce znamenají dobu, kdy musím v prvních prosincových týdnech hodně pracovat a pak velmi krátké období pro odpočinek.“*⁹⁷ (Minho, 34 let)

*„Pro mě je to čas, kdy si konečně mohu pořádně odpočinout od práce a setkat se s kamarády.“*⁹⁸ (Nara, 28 let)

*„Co pro mě Vánoce znamenají? Asi pořádný šlofik. Teď toho mám v práci opravdu hodně, takže už se nemohu dočkat, až si na chvíli odpočinu a udělám si čas pro sebe.“*⁹⁹ (Kyungsoo, 41 let)

Podobné odpovědi se objevily také u těch, co jsou studenty vysokých škol. Ti se ve svých odpovědích shodují na tom, že nyní Vánoce považují spíše za kratší prázdniny, během kterých se mohou vedle odpočinku také soustředit na studijní látku a připravit se na nadcházející zkouškové období.

*„Jako student musím říct, že Vánoce pro mě znamenají hlavně klid a čas na to, dohnat důležitou látku ze školy.“*¹⁰⁰ (Jisoo, 21 let)

„Nikdy jsem nad tím moc nepřemýšlel, takže, pro mě asi Vánoce znamenají hlavně volno. Ve škole budeme mít vánoční prázdniny, takže budu mít možnost si na chvíli odpočinout od všech povinností a zkoušek.“ (Donghyun, 24 let)

⁹⁷ *The older I get and the longer I live in Prague, I just don't care about it anymore...currently, Christmas for me, means the time when I have to work hard in the first half of December and then just a little time for a nice rest.*

⁹⁸ *For me, it is a time to finally relax and hang out with friends.*

⁹⁹ *What does Christmas mean to me? A nice nap, I suppose. I have so many thing to do at work right now, so I can't wait to take a rest and do make some time for myself.*

¹⁰⁰ *As a student, I have to say that Christmas for means calm and it's also that time to finish important things to school.*

Najdou se však i tací, kteří oslavy Vánoc úmyslně odsouvají do pozadí před vlastním podnikáním. Z poskytnutých odpovědí vyplývá, že toto tvrzení platí především pro majitele korejských guesthousů.¹⁰¹ Jedním z takových je Sunghoon, který nebere provoz svého ubytovacího zařízení na lehkou váhu. Podle jeho názoru je budoucí situace korejských guesthousů nejistá. Jen v Praze se aktuálně nachází zhruba sedmdesát takových ubytovacích zařízení, takže konkurence je obrovská. Proto mu nezbývá nic jiného než se zkrátka snažit o to, aby se jeho hostům v guesthousu líbilo a odnesli si z jejich pobytu příjemné vzpomínky. Zároveň však podotýká, že Vánoce chce slavit, akorát v jindy.

„...vzhledem k tomu, že se musím starat o hosty, kteří budou tou dobou ubytováni v mém guesthousu, tak si nijak zvlášť neodpočinu...však já ty Vánoce oslavím jindy, až hosté odjedou”¹⁰² (Sunghoon, 36 let)

Sunghoonova slova potvrzuje i Minhó, který také před lety vlastnil ubytovací zařízení pro korejské turisty.

„...neustále myslíš na to, co si hosté o Tobě myslí, jaké Ti dají hodnocení. Když jsme na to byli dva, tak se to dalo zvládnout, ale po jeho [bratrancově] odchodu jsem se rozhodl raději pro práci ve firmě, kde mám pevně stanovený harmonogram.”¹⁰³ (Minho, 34 let)

Ze všech mých informantů tak pouze Youngho považuje Vánoce i nadále za čistě náboženský svátek, kdy se slaví Narození Páně.

„...je to významný den, kdy se narodil Ježíš Kristus a do našeho světa přišel jako Spasitel.”¹⁰⁴ (Youngho, 38 let)

Když porovnáme, jak si jihokorejsští migranti vybavují Vánoce z dětských let a jejich současnou představu, je nepřehlédnutelné, jak náboženský aspekt Vánoc ztratil u jihokorejských migrantů na významu.

¹⁰¹ viz s. 30

¹⁰² ...because I have to take care of my customers, who are going to be in my guesthouse that time, I have no time to rest...I'm gonna celebrate it later, when customers leave.

¹⁰³ ...you're constantly thinking about the guests, what are they thinking, what kind of review they'll give you. We were able to work the things out when we were two guys, but after he left I had decided to switch this for a company job where your schedule is fixed.

¹⁰⁴ ...it is an important day when Jesus Christ was born and came to our world as Savior.

Pro jihokorejské migranty v současné době není Štědrý den spojen s žádným závazným scénářem. Jejich podoba oslav Vánoc v ČR je individuální, přičemž plánují vše podle okolností každého z nich.

Obecně by se však dalo z výše uvedených výpovědí konstatovat, že v rámci uvedených rovin Vánoc (náboženská, rodinná, národní a komerční) nejvíce prožívají rovinu komerční.

5 ZÁVĚR

Hlavním cílem této práce bylo primárně prozkoumat, jak jihokorejští migranti slaví Vánoce v ČR, v zemi, která se nachází tisíce kilometrů daleko od jejich domoviny, a zjistit více informací o jejich integraci do české společnosti jako transnacionálních migrantů, které neomezují žádné závazky, resp. se nacházejí v liminálním období. Liminalita se v tomto případě projevuje především věkem a povahou transnacionální migrace, protože ještě informanti neuvažují o tom, kde se usadí.

Z analýzy rozhovorů vyplynulo, že jihokorejští migranti sice berou existenci Vánoc na vědomí, ale značně se změnil jejich pohled na samotný význam vánočních oslav. Přestože byli všichni informanti v dětství vychováni nebo poznamenáni křesťanskou vírou a z dětství si vybavují hlavně znaky spojené s křesťanskými Vánoci, nyní na Vánoce pohlízejí jako na běžný svátek, jež slouží především k odpočinku od každodenní rutiny a povinností, které se spojují s jejich životem v ČR. Úpadek náboženského aspektu korejských Vánoc u jihokorejských migrantů potvrzuje také neúčast většiny na korejských bohoslužbách.

Na základě některých odpovědí lze také konstatovat, že jihokorejští migranti sice přenechávají oslavy Vánoc české společnosti, ale zároveň se nebrání tomu, aby byli jejich součástí, pokud jsou k tomu vyzváni. Českým Vánocům přiřazují především rodinný význam s lehkým nádechem komerce, o které však říkají, že v českém prostředí působí přirozeně.

Určitě nelze tvrdit, že by jihokorejští migranti tvořili uzavřenou skupinu, která by se skrývala před okolním světem. Naopak z rozhovorů vyšlo najevo, že se Korejci velmi rádi seznamují a nemají problém se začleňováním do nového prostředí. Všichni si během svého dosavadního pobytu vytvořili své skupiny přátel jak z korejské, tak i české společnosti. Někteří z nich si dokonce v ČR našli své dlouhodobé partnery, respektive partnerky. V závěru lze tedy konstatovat, že jihokorejští migranti neslaví Vánoce pouze v rámci korejské komunity, nýbrž se účastní vánočních oslav i za přítomnosti přátel z majoritní české společnosti.

V životech jihokorejských migrantů hrají nesmírně velkou roli při udržování sociálních sítí nová média. Právě nová média pomáhají jihokorejským migrantům vypořádat se s odlukou od domova a rodiny, na které jim velmi záleží. Ke kontaktování svých rodinných příslušníků a přátel v Jižní Koreji používají především mobilní aplikace, které jim umožňují prakticky okamžité spojení se zemí původu na základě telefonního hovoru, videohovoru nebo textových zpráv.

Jihokorejští migranti také užívají nová média k účasti na rituálech v zemi původu. Konkrétně o Vánocích posílají vánoční přání formou textových zpráv nebo kupují přes internet vánoční dárky, které následně pošlou svým nejbližším v Jižní Koreji. Někteří však i nadále volí tradiční způsob zasílání vánočních balíčků prostřednictvím poštovních služeb.

Ohledně vánočních pokrmů můžeme s největší pravděpodobností potvrdit, že žádný zcela tradiční korejský pokrm, který by byl spojován s Vánoci, neexistuje. Namísto toho se na stolech objevují různá korejská jídla, ale jejich přesná podoba je u každé rodiny různá. Jihokorejci namísto vánočního jídla rozlišují jídla určená pro zimní dny, která se skládají především z teplých polévek a masa.

Ani dárky nelze nijak specifikovat, ale na základě podaných výpovědí můžeme alespoň říci, že většina informantů považuje za klasický vánoční dárek kvalitní alkoholické nápoje či destiláty, kosmetické sety nebo sady pro péči o pleť.

Největší odlišnost mezi Českou republikou a Jižní Koreou spatřují jihokorejští migranti v dodržování společenských konvencí. Dle jejich názoru je česká mentalita uvolněnější a není tak striktní oproti té korejské. I to je jedním z důvodů, proč si tak rozumí s českou majoritní společností.

Na základě poskytnutých odpovědí lze usuzovat, že korejské Vánoce v současné době definuje především komerce na úkor původního náboženského významu. Co se týká rodinného aspektu, jihokorejští migranti přiznávají, že kladou větší důraz na oslavu národních korejských svátků Seollal a Čusok.

SEZNAM LITERATURY

Basch, L., Glick Schiller, N., & Szanton Blanc, C. (1994). *Nations Unbound: Transnational Projects, Postcolonial Predicaments, and Deterritorialized Nation - States*. London: Routledge.

Basch, L., & Glick Schiller, N. (1995). From Immigrant to Transmigrant: Theorizing Transnational Migration. *Anthropological Quarterly*, 68 (1), s. 48-93.

Baumann, G. (1992). Ritual Implicates 'Other': Rereading Durkheim in a Plural Society. In Coppet, D., *Understanding Rituals*. London: Routledge. s. 97–116.

Birdwell-Pheasant, D., & Lawrence-Zuniga, D. (1999). *House Life: Space, Place and Family in Europe*. Oxford: Berg.

Brettell, C., & Hollifield, J. F. (2000). *Migration Theory: Talking Across Disciplines*. New York: Routledge.

Bušková, M. (1997). *Korea: data a fakta, vyd. Praha: Kriegl*.

Campbell, C. (2017). Moon Jae-in Elected South Korea's New President by Landslide [online]. In *time.com*. [cit. 2019-03-07]. Dostupné z <http://time.com/4771881/moon-jae-in-president-election-south-korea/>

Česko-korejská společnost. (2015). Co děláme [online]. In *cks-korea.cz*. [cit. 2019-03-08]. Dostupné z <http://www.cks-korea.cz/co-delame/>

Český statistický úřad. (2017). Data - počet cizinců [online]. In *czso.cz*. [cit. 2019-03-07]. Dostupné z http://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_pocet_cizincu#cr

Disman, M. (2002). *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum. 3. vydání.

Douglas, M. (1991). The Idea of a Home: A Kind of Space. *Social Research*, 58 (1), s. 287-307.

Eckert, C.J., Lee, K.B., Lew, Y.I., Robinson, M., & Wagner, E.W. (2001). *Dějiny Koreje*. Praha: Lidové noviny.

Foner, N. (1997). The Immigrant Family: Cultural Legacies and Cultural Changes. *International Migration Review*, 31 (4), Special Issue: Immigrant Adaptation and Native-Born Responses in the Making of Americans, New York. s. 961-974.

Frolec, V. (1989). *Vánoce v české kultuře*. Praha: Vyšehrad.

Frolcová, V., & Večerková, E. (2010). *Evropské Vánoce v tradicích lidové kultury*. Praha: Vyšehrad.

Gardner K., & Grillo R. (2002). Transnational households and ritual: an overview. *Global Networks*, 2 (3), s. 179-190.

Golby, J.M., & Purdue, A.W. (1986). *The Making of the Modern Christmas*. Athens: University of Georgia Press.

Hannerz, U. (1996). *Transnational Connections*. London: Routledge.

Hendl, J. (2005). *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál.

- Henig, D. (2007). *Transnacionalismus* [online]. In *Antropowebzin 3* (2-3). Dostupné z <http://antropologie.zcu.cz/transnacionalismus>
- Henig, D. (2009). *Pohledy z druhého břehu: Transnacionalismus, rituál a sociální změna*. Sociální studia, 6 (1), s. 169-186.
- Jirková, E., & Ulrychová M. (2006). Vánoce jako vynalezená tradice či ambivalentní rituál? [online]. In *folklorweb.cz*. [cit 19-02-02]. Dostupné z <http://www.folklorweb.cz/clanky/20060319.php>
- Johnson M., & Werbner, P. (2010). Diasporic Encounters, Sacred Journeys: Ritual, Normativity and the Religious Imagination Among International Asian Migrant Women. *The Asia Pacific Journal of Anthropology*, 11 (3-4), s. 205-218.
- Kearney, M. (1995). The Local and the Global: The Anthropology of Globalization and Transnationalism. *Annual Review of Anthropology*, 24, s. 547-565.
- Korean Culture and Information Service. (2013). *Facts about Korea*. Seoul: Ministry of Culture, Sports and Tourism.
- KOSIS (Korean Statistical Information Service). (2015). Status of Volunteer by Religion, Gender and Si-Do [online]. In *kosis.kr*. [cit. 2019-03-07]. Dostupné z http://kosis.kr/statHtml/statHtml.do?orgId=101&tblId=DT_1PM1502&conn_path=I2
- KOSTAT (Statistics Korea). (2018). Population and Housing Census [online]. In kostat.go.kr [cit. 2019-03-07]. Dostupné z <http://kostat.go.kr/portal/eng/pressReleases/8/7/index.board?bmode=read&bSeq=&aSeq=370993&pageNo=1&rowNum=10&navCount=10&currPg=&searchInfo=&sTarget=title&sTxt=>
- Kour, P., & Kourová, P. (2018). *Sto let českých Vánoc: Nejkrásnější svátky v roce na pozadí „velkých“ dějin*. Praha: Academia.
- Leal, J. (2017). Ritual, transnationalism and social remittances: two way travels of the holy ghost. *Análise Social*, 52 (225), s. 760-781.
- Löwensteinová, M., & Olša, J. (2014). *Han Hung-su: otec československé koreanistiky*. Praha: Nová vlna.
- Miller, D. (1993). *Unwrapping Christmas*. New York: Oxford University Press.
- Park, M.Y. (2010). Korejská menšina, její vznik a vývoj v České republice. In Barešová, I. (ed.), *Současná problematika východoasijských menšin v České republice*. s. 52-61. Olomouc: FF UP.

- Petridou, E. (2001). The Taste of Home. In Miller, D. *Home Possessions: Material Culture behind Closed Doors*. s. 87-107. New York: Berg.
- Pucek, V. (2015). *Dějiny koreanistiky: Vznik a dějiny koreanistiky v Československu/České republice a její přínos k prohloubení vzájemných vztahů s Koreou*, Praha: ÚDV UK.
- Pucek, V. (2012). *Gramatika korejského jazyka*, Praha: Karolinum.
- Salih, R. (2002). Reformulating tradition and modernity: Moroccan migrant women and the transnational division of ritual space. *Global Networks*, 2 (3), s. 219-231.
- Szaló, C. (2007). *Transnacionální migrace: proměny identit, hranic a vědění o nich*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK).
- Šíma K. (2017). Od rituálů a obyčejů k performancím aneb jak studovat festivity moderní doby. *Studia Ethnologica Pragensia*, Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta.
- Vavřínová, V. (2002). *Malá encyklopedie vánoc*, Praha: Libri, 3. vydání.
- Vertovec, S. (2004). Migrant Transnationalism and Modes of Transformation. *International Migration Review, Conceptual and Methodological Developements in the Study of International Migration*, 38 (3), s. 970-1001.
- Wainwright, G. (2005). *The Oxford History of Christian Worship*. New York: Oxford University Press.
- Wakeman, F. E. (1998). Transnational and comparative research. *Items*, 42. s. 85-89.
- Zillinger, M. (2014). Media and the scaling of ritual spaces in Morocco. In *Social Compass*, 61 (1). s. 39-47.